

Inhoudsopgave

HET HOE EN WAAROM VAN DEZE UITGAVE	4
VOORWOORD	5
WANDELING LANGS DE 'TASTBARE HERINNERINGEN WOII IN HAAKSBERGEN'	6
<i>Wandelroute.....</i>	<i>6</i>
<i>Plattegrond wandeling</i>	<i>8</i>
FOLDER	9
TASTBARE HERINNERINGEN WOII IN DE GEMEENTE HAAKSBERGEN	12
BESCHRIJVING IN VOLGORDE VAN WANDELING.....	12
1. Herdenkingsmonument (De ster).....	12
2. De Moeder van het Verzet.....	14
3. Stolperstein - Eibergsestraat 89, Haaksbergen.....	16
4. Stolperstein - Molenstraat 59, Haaksbergen.....	17
5. Stolperstein - 'Zeedijk 25', Haaksbergen.....	18
6. Stolperstein - Zeedijk 9, Haaksbergen.....	19
7. Oorlogsmonument bombardement Haaksbergen.....	20
8. Stolpersteine - Jhr. Von Heijdenstraat 20, Haaksbergen	22
9. Bevrijdingssteen.....	23
10. Gedenkplaat in de synagoge.....	24
11. Joods monument - Betsie Frankenhuis.....	26
12. Geallieerd erehof.....	28
13. Nederlandse oorlogsgraven	30
14. Anne Frankboom Haaksbergen	31
15. Stolpersteine - Blankenburg 21, Haaksbergen	32
16. Gedenksteen D. Jordaan & Zonen's Textielfabrieken	34
17. Stolpersteine - Beatrixstraat 73, Haaksbergen.....	36
18. Monument Han Jordaan.....	37
19. Stolpersteine - Blankenburgerstraat 5, Haaksbergen	39
20. Stolpersteine - Markt 1, Haaksbergen.....	42
OVERIGE TASTBARE HERINNERINGEN IN GEMEENTE HAAKSBERGEN	43
21. Oorlogsmonument in Sint Isidorushoeve.....	43
22. Oorlogsmonument in Buurse.....	45
23. Vier V1 startbanen tussen Haaksbergen en Enschede	47
24. Schijnvliegveld Witteveen.....	48
25. Schuilhut in Lankheet/Assinkbos	51
OVERIGE TASTBARE HERINNERINGEN M.B.T. HAAKSBERGEN	52
26. Herdenkingskruis De Broeierd	52
27. Monument op het landgoed "Clingendael" in Den Haag	54
OVERIG	57
LIDA KEMPES	57
STOLPERSTEINE (STRUIKELSTENEN) IN HAAKSBERGEN	63
<i>Hoe het begon</i>	<i>63</i>
<i>Waar zijn ze geplaatst.....</i>	<i>63</i>
<i>Stolpersteine, Haaksbergen verschillende locaties.....</i>	<i>63</i>
SYNAGOGES HAAKSBERGEN.....	64
BOEKEN OVER WOII IN HAAKSBERGEN EN OMGEVING	65
BRONNEN.....	67
COLOFON	70

Het hoe en waarom van deze uitgave

In de loop van de jaren is er veel gepubliceerd over de Tweede Wereldoorlog (WOII) in allerlei media en vormen. Ook door onze Historische Kring Haaksbergen (HKH). Veel van deze informatie is inmiddels ook via internet toegankelijk gemaakt. In 2020, na 75 jaar bevrijding, is de informatie over het Bombardement op Haaksbergen van 24 maart 1945 opnieuw uitgegeven en er is een monument hiervoor bij de Buurserstraat/Brink geplaatst. In juni 2022 is een oorlogsmonument in Buurse aan de Broekheurnerweg geplaatst. Kortom WOII is bij veel inwoners van de gemeente Haaksbergen nog niet vergeten. In 2023 gaf burgemeester Rob Welten aan dat hij een goed overzicht van de aanwezige Stolpersteine in Haaksbergen miste. In andere dorpen in onze omgeving is deze informatie soms wel beschikbaar. Dit bracht het bestuur van de HKH op het idee om de bestaande folder Herinneringsmonumenten in Haaksbergen te actualiseren en deze uit te breiden met informatie over de Stolpersteine. Een uitgebreid boek over de joodse inwoners van Haaksbergen hoefde niet geschreven te worden, want dat is al in 1999 uitgegeven namelijk 'Dorp in de mediene' geschreven door R. Geritz-Koster en L. Karseboom.

Om een eventuele discussie over wat een monument nu precies is hebben wij ons initiatief 'Tastbare herinneringen WOII in Haaksbergen' genoemd. Het was duidelijk dat een goed actueel overzicht van de herinneringen niet aanwezig was.

Veel tastbare herinneringen WOII bevinden zich in het centrum van Haaksbergen en mede daarom leent dit zich uitstekend voor een wandeling door ons mooie dorp.

Omdat in de praktijk blijkt dat heel veel informatie op internet toegankelijk is en het uitgeven van een boek kostbaar, hebben wij een folder uitgegeven met de wandeling en een QR-code die verwijst naar de website van de HKH en van daaruit naar externe websites.

Naast deze tastbare herinneringen hebben wij ook informatie opgenomen over onderwerpen die hierbij nauw aansluiten. Zoals verhalen over WOII, verzetspersonen, ontstaan Stolpersteine en welke boeken er zoal zijn over dit onderwerp in relatie tot Haaksbergen.

Op 24 maart 2025 is de folder uitgereikt aan burgemeester Rob Welten en hebben de leden van de HKH deze met het kwartaalblad Aold Hoksebarge ontvangen. Voor de scholen in Haaksbergen zijn folders voor onderwijsprojecten beschikbaar.

Wilt u reageren op de informatie op onze website of in deze PDF dan ontvangen wij uw reactie graag per mail secretariaat@historischekringhaaksbergen.nl.

Voorwoord

Vrijheid is niet vanzelfsprekend. Dat beseffen we vooral als we kijken naar onze geschiedenis, en naar de verhalen van degenen die in oorlogstijd onderdrukking, geweld en verlies hebben meegemaakt. De Tweede Wereldoorlog heeft diepe sporen nagelaten, ook in Haaksbergen. De herinneringen aan deze tijd zijn niet alleen geschreven in boeken en verteld in verhalen, maar ook tastbaar aanwezig in ons dorp. Monumenten, Stolpersteine en gedenkplaatsen houden het verleden levend en geven ons de kans om stil te staan bij de offers die zijn gebracht.

Het belang van herdenken en herinneren kan niet genoeg worden benadrukt. Herdenken doen we niet alleen uit respect voor de slachtoffers, maar ook om onszelf en toekomstige generaties bewust te maken van de waarde van vrede, vrijheid en democratie. Die waarden zijn kwetsbaar en moeten we koesteren en beschermen. Wij moeten onszelf ook allemaal de vraag stellen: “Wat kan mijn eigen rol hierin zijn?”. Dat kunnen we alleen als we het verleden kennen en begrijpen.

De publicatie *Tastbare herinneringen WOII in Haaksbergen* helpt ons daarbij. Het biedt een overzicht van de plekken in onze gemeente die herinneren aan de oorlog en de mensen die daarbij betrokken waren. Het is niet alleen een gids voor een wandeling door ons dorp, maar vooral een uitnodiging om na te denken over wat vrijheid voor ons betekent. En hoe we met elkaar kunnen zorgen dat de geschiedenis niet wordt vergeten.

Ik ben dankbaar voor het werk van de Historische Kring Haaksbergen en iedereen die heeft bijgedragen aan deze uitgave. Dankzij hen kunnen wij en de generaties na ons blijven leren van ons verleden en onze verantwoordelijkheid nemen voor de toekomst. Laten we samen blijven herdenken en de vrijheid vieren.

Rob Welten

Burgemeester van Haaksbergen

Wandeling langs de ‘Tastbare herinneringen WOII in Haaksbergen’

Veel van de tastbare herinneringen bevinden zich in het centrum van Haaksbergen en lenen zich goed om in een wandeling te bekijken.

De wandeling begint op de Markt in Haaksbergen bij het gemeentehuis. Het Historisch Centrum van de Historische Kring Haaksbergen is gevestigd in de kelder van het oude gemeentehuis. De ingang is aan de achterkant en te bereiken via de weg Achterom links van het gebouw.

Van de 20 herinneringen in het centrum, is er één (nummer 17) die uit iets de route ligt.

Bij ‘[Beschrijving in volgorde van wandeling](#)’ wordt nadere informatie verstrekt en staat een link voor meer informatie op onze eigen website en eventueel externe website. Ook vind je daar informatie over eventuele openingstijden, want niet alle tastbare herinneringen zijn vrij toegankelijk.

De wandeling is als het ware een 8 en kan daarom heel goed op een willekeurige plek in de route worden gestart.

In onze folder staat een QR-code waardoor je na het scannen bij de informatie op onze website komt.

De herinneringen die buiten het centrum van Haaksbergen liggen worden beschreven bij ‘[Overige tastbare herinneringen in gemeente Haaksbergen](#)’.

Wandelroute

- We starten op Markt 3. Hier vinden we 1. Herdenkingsmonument (De ster) en 2. De Moeder van het Verzet.
- We lopen door de Molenstraat en slaan rechtsaf naar 3. Stolperstein – Eibergsestraat 89 daar woonde Jonas Heiman Frankenhuis.
- We lopen een klein stukje terug en gaan rechtsaf de Sonderenstraat in en daarna linksaf naar de Ambachtsstraat. Aan het eind rechtsaf Doctor Schaepmanstraat en daarna linksaf smalle straatje. Nu linksaf en bij 4. Stolperstein Molenstraat 59 woonde Izak de Witte.
- We lopen door en slaan rechtsaf naar Zeedijk 51 bij 5. Stolperstein – ‘Zeedijk 25’ woonde Erich Meier.
- Daarna lopen we door naar 6. Stolperstein – Zeedijk 9, daar woonde Joseph Soesman van Haren.
- Loop verder door de Zeedijk naar de Brink/Buuserstraat voor 7. Oorlogsmonument bombardement Haaksbergen.
- Loop terug naar het centrum links langs Brinckstate naar 8. Stolpersteine - Jhr. Von Heijdenstraat 20, daar woonden Meijer de Lieme, Jozeph de Lieme en Naatje de Lieme.
- Loop door naar Markt 9, de Pancratiuskerk, waar 9. Bevrijdingssteen zich bevindt in een steunbeer van deze kerk met de vertaalde tekst 'Bevrijdt van de Duitsers anno 1945-1-4.'
- Ga rechts naar de Ruisschenborgh 1 voor 10. Gedenkplaat in de synagoge en 11. Joods monument - Betsie Frankenhuis.
- Loop door naar de Blankenburgerstraat en sla rechtsaf tot de hoek met de R.K. begraafplaats aan de Enschedesestraat voor 12. Geallieerd erehof, 13. Nederlandse oorlogsgraven en 14. Anne Frankboom.
- Ga terug naar de Blankenburgerstraat en loop rechtdoor en sla de 2^e straat rechtsaf naar 15. Stolpersteine – Blankenburg 21, hier woonden Karl Frank en Minna Goldberg-Coblener.
- Loop nu terug en sla rechtsaf naar de Meester Eenhuisstraat. Sla rechtsaf naar de Bouwmeester 8 voor 16. Gedenksteen D. Jordaan & Zonen's Textielfabrieken.

- We lopen terug naar de Meester Eenhuisstraat en slaan rechtsaf en de volgende straat linksaf De Kalter in. Aan het eind van de straat komen we op de Spoorstraat. De stevige doorstapper kan rechtsaf gaan naar 17. Stolpersteine – Beatrixstraat 73, Haaksbergen. Loop bij de rotonde rechtdoor de Goorsestraat in en vervolg deze tot je links de Beatrixstraat treft. Dit is tegenover Notaris Lenderink en je bent rechts langs de joodse begraafplaats gekomen. Loop daarna de weg terug naar de Spoorstraat.
- Sla linksaf de Spoorstraat in en snel aan je linkerhand zie je de gietijzeren deuren met de raamroosters van de Particuliere begraafplaats. Daar vind je 18. Monument Han Jordaan.
- Vervolg de Spoorstraat en sla linksaf de Portiersteeg in en ga aan het eind rechtsaf naar de Meester Eenhuisstraat. Ga rechtsaf naar 19. Stolpersteine – Blankenburgerstraat 5, daar woonden het echtpaar Salomon Jonas Frankenhuis en Johanna Frankenhuis-Falkenstein;; kinderen: Jonas Jacob, Jacob, Betsie, Henriëtte en Julia Henriëtte; Jacob Frankenhuis (broer van vader) en Kurt Falkenstein (neefje).
- Loop nog iets verder en sla linksaf naar Spoorstraat 2 voor de laatste tastbare herinnering WOII 20. Stolpersteine – Markt 1, hier woonden Alma Goldberg en Sophie Jozeph-Coblenzer.

Plattegrond wandeling

Folder

Bij Het hoe en waarom van deze uitgave is beschreven waarom een folder is uitgegeven.

In de folder worden de 27 tastbare herinneringen genoemd met een korte omschrijving en een afbeelding. Uitgebreide informatie is te vinden op onze website en je komt er gemakkelijk via de QR-code. Tevens is de informatie voor de wandeling met een plattegrond opgenomen.

De folder is, zolang de voorraad strekt, op te halen in het Historisch Centrum, Markt 3, Haaksbergen.

Het hoe en waarom van deze folder

In de loop van de jaren is er is veel gepubliceerd over de Tweede Wereldoorlog (WOII) in allerlei media. Ook door onze Historische Kring Haaksbergen (HKH). Veel van deze informatie is inmiddels ook via internet toegankelijk gemaakt.

In 2020, na 75 jaar bevrijding, is de informatie over het bombardement op Haaksbergen van 24 maart 1945 opnieuw uitgegeven en is er een monument hiervoor bij de Buursestraat/Hink geplaatst en in juni 2022 een oorlogsmonument in Buurse aan de Broekheurneweg.

Kortom WOII is bij veel inwoners van de gemeente Haaksbergen nog niet vergeten. Het leek het bestuur van de HKH een goed idee om in deze folder de oorlogsmonumenten Haaksbergen te actualiseren en uit te breiden met informatie over de Stolpersteine. Om een eventuele discussie over wat een monument nu precies is hebben wij ons initiatief *Tastbare herinneringen WOII in Haaksbergen* genoemd.

Veel tastbare herinneringen WOII bevinden zich in het centrum van Haaksbergen en mede daarom leent dit zich uitstekend voor een wandeling door ons mooie dorp. Omdat in de praktijk blijkt dat heel veel informatie op internet toegankelijk is en het uitgeven van een boek kostbaar, hebben wij deze folder uitgegeven met de wandeling en QR code die verwijst naar de website van de HKH en van daaruit naar externe websites.

Naast deze tastbare herinneringen hebben wij op de website ook informatie opgenomen over onderwerpen die hierbij nauw aansluiten. Zoals verhalen over WOII, verzetspersonen, Stolpersteine en welke boeken er zijn over dit onderwerp in relatie tot Haaksbergen.

De wandeling begint op de Markt in Haaksbergen bij het gemeentehuis. Het Historisch Centrum van de Historische Kring Haaksbergen is gevestigd in de kelder van het oude gemeentehuis. De ingang is aan de achterkant en te bereiken via de weg Achterom links van het gebouw.

Van de genoemde 27 herinneringen zijn er 19 in het centrum en 1 daarbuiten in de wandelroute. De overige 7 zijn niet in de route opgenomen. De wandeling kan heel goed op een willekeurige plek worden gestart.

Met onderstaande QR code komt je bij de informatie op onze website.

Markt 3, 7481 HS Haaksbergen. Telefoon: 053 57 423 74
 www.historischekringhaaksbergen.nl info@historischekringhaaksbergen.nl

wandelroute

- Start op Markt 3
- Hier vinden we: Herdenkingsmonument (De ster) 1 en De Moeder van het Verzet 2.
- Lopen door de Molensstraat en dan rechtsaf naar Eibergsestraat 89, Stolperstein 3, hier woonde Jonas Heiman Frankenhuis.
- Even een klein stukje terug en rechtsaf de Sonderenstraat in, daarna linksaf naar de Ambachtstraat. Aan het eind rechtsaf (Doctor Schaapmanstraat) en dan linksaf smalle straatje in. Vervolgens linksaf naar Molensstraat. Op nr. 59 woonde Izak de Witte, Stolperstein 4.
- Verder doorlopen naar Zeedijk 51, waar Erich Meier woonde, Stolperstein 5.
- Daarna rechtsaf Zeedijk naar nr. 9, Stolperstein 6, waar Joseph Soesman van Haren woonde.
- Loop verder door naar de Brink/Buursestraat tot het Oorlogsmonument bombardement Haaksbergen 7.
- Dan terug naar het centrum. Aan de Jhr. Von Heijdenstraat 20 woonden Meijer de Lieme, Jozeph de Lieme en Naatje de Lieme, Stolpersteine 8.
- Vervolg de route naar Markt 9 (de Pancratiuskerk). Bevrijdingssteen 9 bevindt zich in een steunbeer van de kerk met de vertaalde tekst: 'Bevrijd van de Duitsers anno 1945-1-4'.
- Ga dan rechts naar de Raaischenborgh 1 voor Gedenkplaat 10 de synagoge 10 en het Joods monument-Betsie Frankenhuis 11.
- Loop door naar de Blankenburgstraat en sla rechtsaf tot de haak met de Enschedesestraat: Geallieerd Erehof 12, Nederlandse Oorlogsgraven 13 en Anne Frankboom 14.
- Ga terug naar de Blankenburgstraat en loop rechtdoor en sla de 2e straat rechtsaf naar Blankenburg 21, hier woonden Karl Frank en Minna Goldberg-Coblentz. Stolpersteine 15.
- Loop terug en sla rechtsaf naar de Meester Eenhuusstraat.
- Sla rechtsaf naar de Bouwmeester, gedenksteen: D. Jordaan & Zonen's Textielabrieken 16.
- Terug naar de Meester Eenhuusstraat en dan rechtsaf, de volgende straat linksaf De Kalter in. Aan het eind van de straat komen we op de Spoorstraat. De steeple doorgang kan rechtsaf gaan naar (Katriestraat) 13. Stolpersteine 17. (Loop bij de rotonde rechtdoor de Goorsestraat in en vervolg deze tot de Beatrixstraat. Dit is tegenover Notaris Lenderink en rechts langs de joodse begraafplaats). Daarna de weg terug naar de Goorsestraat, rechtsaf naar rotonde.
- Sla linksaf de Spoorstraat in en al snel aan de linkerhand zie je de geelizeren deuren met de raamroosters van de Particuliere begraafplaats. Daar vind je het Monument Han Jordaan 18.
- Vervolg de Spoorstraat en sla linksaf de Portiersteeg in en ga aan het eind rechtsaf naar de Meester Eenhuusstraat. Ga rechtsaf naar Blankenburgstraat 5, daar woonden het echtpaar Salomon Jonas Frankenhuis en Johanna Frankenhuis-Falkenstein met kinderen Julia Henriëtte, Jonas Jacob, Henriëtte, Jacob en Betsie, en Jacob Frankenhuis (broer van vader) en Kurt Falkenstein (neefje). Stolpersteine 19.
- Loop nog iets verder en sla linksaf (Spoorstraat) voor de laatste tastbare herinnering WOII naar nummer 2 (voorheen Markt 1), hier woonden Nina Goldberg en Sophie Joseph Coblentz, Stolpersteine 20.

Met deze QR code meer informatie op onze website

Herdenkingsmonument (*De ster*)

Markt 3, Haaksbergen. Het monument is geplaatst rechts naast de trap van het gemeentehuis te Haaksbergen. Herdachte personen: burgerslachtoffers, vervolgd in Nederland, verzet Nederland, militairen in dienst van het Ned. Kon. 1940-1945 en militairen in dienst van het Ned. Kon. na 1945.

De Moeder van het Verzet

Markt 3, Haaksbergen. Het monument is geplaatst tegen de trap van het oude gemeentehuis te Haaksbergen. Herdachte personen: burgerslachtoffers, vervolgd in Nederland, verzet Nederland, militairen in dienst van het Ned. Kon. 1940-1945, Allen.

Stolperstein

Eibergsestraat 89, Haaksbergen. Hier woonde Jonas Heiman Frankenhuis. Hij is in september 1941 in de omgeving van Enschede opgepakt en op transport gezet naar Mauthausen. Op 9 oktober 1941 is hij daar vermoord (25 jaar oud).

Stolperstein

Molenstraat 59, Haaksbergen. Hier woonde Izak de Witte. Op transport gezet naar Theresienstadt begin 1944 en een paar maanden later vermoord aldaar. Hij is 70 jaar geworden.

Stolperstein

Door omnummering nu Zeedijk 51, Haaksbergen. *(was voorheen Zeedijk 25)* Hier woonde Erich Meier. Begin jaren '40 van de vorige eeuw opgepakt en vermoord in Auschwitz 1943. Hij is 20 jaar geworden.

Stolperstein

Zeedijk 9, Haaksbergen. Hier woonde Joseph Soesman van Haren. Hij was gemengd gehuwd en commissie. Joseph is vermoord in Mauthausen in oktober 1941. Hij is 31 jaar geworden.

Oorlogsmonument bombardement Haaksbergen

Buursestraat/Brink, Haaksbergen. Bij een misrekening van de geallieerden op 24 maart 1945 vonden zeventien vijftig Haaksbergers de dood en raakten er tientallen gewond. Voor hen kwam de bevrijding 1 week te laat.

Stolpersteine

Jhr. Von Heijdenstraat 20, Haaksbergen. Hier woonden Meijer de Lieme, Naaltje de Lieme-van Bergen, Joseph de Lieme. Allen waren ondergedoken in een huisje in het Assinkbos. Meijer en zijn vrouw werden daar verraden en opgepakt. Zoon Joseph heeft zijn eigen beweging gemeld. In april 1943 zijn zij allen vermoord in Sobibor. Respectievelijk hebben zij de leeftijd bereikt van: 63 jaar, 58 jaar en 32 jaar.

Bevrijdingssteen

Markt 9, Haaksbergen. De gedenksteen is aangebracht in de steunbeer van de St-Pancratiuskerk te Haaksbergen voor allen die onderdrukt zijn geweest door het nationaalsocialisme en daarvan bevrijd zijn. Op 1 april 1945 werd een steen uit de steunbeer door een Engelse tank beschadigd. De pastoor heeft op deze plek een gedenksteen laten plaatsen.

Gedenkplaat in de synagoge

Ruisschenborgh 1, Haaksbergen. De gedenkplaat is aangebracht in de synagoge aan de Ruisschenborgh te Haaksbergen. Herdachte personen: de joodse inwoners van Haaksbergen.

Joods monument - Betsie Frankenhuis

Ruisschenborgh 1, Haaksbergen. Het monument bij de synagoge aan de Ruisschenborgh in Haaksbergen staat voor alle joodse mede-burgers die tijdens de Tweede Wereldoorlog door de bezetter zijn omgebracht. Betsie Frankenhuis was het jongste joodse slachtoffer van Haaksbergen. Het beeldje toont Betsie als jong meisje dat bij haar huis loopt. Het tweede vrouwenfiguur stelt Betsie voor die op haar oude dag haar kleinkinderen staat op te wachten. Dat laatste heeft helaas nooit kunnen gebeuren.

Geallieerd erehof

Enschedeestraat, Hooge Weide, Haaksbergen. Het erehof maakt deel uit van de R.K. begraafplaats, gelegen aan de Enschedestraat te Haaksbergen. Hier rusten twintig gesneuvelde militairen van het Britse Gemeenbest die tijdens de Tweede Wereldoorlog in de omgeving zijn omgekomen.

Nederlandse oorlogsgraven

Enschedeestraat, Hooge Weide, Haaksbergen. De oorlogsgraven maken deel uit van de R.K. begraafplaats. Van de 57 Nederlandse oorlogsgraven in Haaksbergen worden hier 22 burgerslachtoffers herinnert die zijn omgekomen tijdens het bombardement op Haaksbergen (zaterdag 24 maart 1945 om 09.23 uur).

Anne Frankboom Haaksbergen

Enschedeestraat, Hooge Weide, Haaksbergen. Herdachte personen: Allen die slachtoffer zijn geworden van het nationaalsocialisme en met name omdat zij joods waren. De Anne Frankboom is een kastanjeboom en zaailing van de boom die stond in de achtertuin van het Achterhuis in Amsterdam, waar Anne Frank verbleef tijdens de Tweede Wereldoorlog. De boom staat symbool voor het verlangen naar vrijheid.

Stolpersteine

Blankenburg 21, Haaksbergen. Hier woonden Karl Frank en Minna Goldberg-Coblentz. Karl en Minna, beiden vermoord, respectievelijk in 1943 Auschwitz en in 1943 Sobibor. Karl is 40 jaar geworden en Minna 73 jaar.

D. Jordaan & Zonen's Textiel fabrieken

Bouwmeester 8, Haaksbergen. Na de afbraak van de toenmalige textielfabriek Jordaan is de gedenksteen aangebracht in de huidige muur van Gezondheidscentrum De Bouwmeester. Herdacht: burgerslachtoffers en vervolgd in Nederland.

Stolpersteine

Beatrixstraat 73, Haaksbergen. Hier woonden Aron Salomons en zijn vrouw Emma Salomons-Frankenhuis. Aron is vermoord in Auschwitz 1943 op 66 jarige leeftijd. Aron is overleden in Amsterdam 1943 op 74 jarige leeftijd.

Monument Han Jordaan

Spoorsstraat, Haaksbergen (Slichting Particuliere begraafplaats). Verzetstrijder Han Jordaan was geheim agent bij de Britse Intelligence Service. In maart 1942 werd Han voor zijn eerste actie ingezet in Nederland. Door verraad werd hij in het Oranjestad in Scheveningen gevangen gezet. Op 21 april 1945 is Han in Mauthausen gestorven.

Stolpersteine

Blankenburgerstraat 5, Haaksbergen. Hier woonden het echtpaar Salomon Jonas Frankenhuis en Johanna Frankenhuis-Falkenstein en hun kinderen: Julia Henriette, Jonas Jacob, Henriette, Jacob en Betsie. Jacob (broer van vader) en Kurt (neefje) woonden hier. Op 12-10-1942 zijn in Auschwitz Salomon Jonas (55 jaar), Johanna (48 jaar), Julia Henriette (18 jaar), Henriette (17 jaar), Jacob (14 jaar), Betsie (9 jaar) en Jacob (58 jaar) vermoord. Op 31-01-43 is Jonas Jakob (18 jaar) in Auschwitz vermoord. Kurt Falkenstein overleefde de oorlog door ingrijpen van verzetsvrouw Lida Kempkes.

Stolpersteine

Markt 1, Haaksbergen (ligt bij Spoorstraat 2). Hier woonden Alma Goldberg en tante Sophie Joseph-Coblentz. Alma en Sophie zijn beiden vermoord in Auschwitz 1944. Alma is 48 jaar geworden en Sophie 72 jaar.

Oorlogsmonument in Sint Isidorushoeve

Beckumerweg 11, Sint Isidorushoeve. Het monument is geplaatst bij het gemeenschapshuis 't Mouken', gelegen aan de Beckumerweg in Sint Isidorushoeve (gemeente Haaksbergen). Herdacht: acht Hovenaren die omkwamen door oorlogsgeweld tijdens de bezetting 1940-1945.

Oorlogsmonument in Buurse

Broekhuemweg, Buurse. Het monument bevindt zich langs de Broekhuemweg, tegenover huisnummer 72, te Buurse (gemeente Haaksbergen). Herdacht: acht Buursenaren die omkwamen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het monument is geplaatst in samenwerking met de Duitse plaatsen Alstätte, Lünten en Vreden. Onder de slachtoffers zijn twee Duitsers, die destijds in Buurse woonden. Ook zij kregen een oproep van de Duitse Wehrmacht.

Vier V1 startbanen tussen Haaksbergen en Enschede

Bultengebied Haaksbergen/Enschede. Vier V1 (bommenwerpers) startbanen. Deze zijn voltooid maar nooit in gebruik geweest, omdat de oorlog inmiddels afgelopen was. Startbaan te Assinkbos, nabij de Helmerhoek, Enschedestraat 188 achter boerderij de Ziepe en nabij gebied de Rutbeek. (Huidig privé gebied is niet toegankelijk).

Schijnvliegveld Witteveen

Een nep-vliegveld gebouwd uit veiligheidsoverwegingen rond 1941/1942. Er stond een houten barak en bemand door soldaten (voornamelijk door de vrieskou verminkt geraakte en voor het front afgekeurde Duitse soldaten in bezit van een ermedaille). Aan de bosrand stonden imitatie-hangars met camouflage waarin 12 houten vliegtuigen stonden. Samen met een 'verboden toegangsbord' en uitkijkpost, leek het een waar vliegveld.

Schuilhut in Lankheet/Assinkbos

Herinnering: Een beuk met daarnaast een metalen Jodenster. (De schuilhut is niet vrij te bezoeken). Ongeveer twintig joodse burgers hebben op deze plek ondergedoken gezeten. Verraden en naar Auschwitz afgevoerd en vermoord. Wie ze heeft verraden is tot op heden een raadsel.

Herdenkingskruis De Broeierd

Hengelsestraat, Enschede. Een monument tussen Hotel-Restaurant 'De Broeierd' en het viaduct naar de Universiteit Twente. Acht burgerslachtoffers en werknemers van Textiel fabriek D. Jordaan & Zonen zijn hier door de bezetter gefusilleerd op 3 mei 1943. De door Wehrmachtsofficiers aangekondigd dat 300.000 Nederlandse militairen als in krijgsgevangenschap zouden worden afgevoerd. Tegen deze maatregel brak in Nederland een hevige protest uit, bekend als de April-Meistaking. De bezetter beval werk te hervatten. Negen werknemers van D. Jordaan & Zonen verschenen, maar werden alsnog opgepakt en weggevoerd. Onderweg werden zij ter plekke vermoord.

Monument op het landgoed 'Clingendaal' in Den Haag

Clingendaal 7, Den Haag. De gedenkplaat is aangebracht op de gevel van het vroegere koets- en wagenhuis, schuin tegenover het landgoed 'Clingendaal' te Den Haag. Het monument herinnert aan het verhoor van de verzetsmannen en slachtoffers Han Jordaan en Pim Boellaard dat hier buiten op 16 mei 1942 heeft plaatsgevonden door Heinrich Himmler in aanwezigheid van Seyss-Inquart. Han Jordaan kwam op 3 mei 1945 om het leven in Mauthausen. Hij werd 26 jaar oud. Pim Boellaard heeft de oorlog overleefd.

Tastbare herinneringen WOII in de gemeente Haaksbergen

Beschrijving in volgorde van wandeling

1. Herdenkingsmonument (De ster)

Adres	Markt 3, Haaksbergen
Locatie	Het monument is geplaatst rechts naast de trap van het gemeentehuis te Haaksbergen.
Herdachte personen	Burgerslachtoffers, Vervolgden Nederland, Verzet Nederland, Militairen in dienst van het Ned. Kon. 1940-1945, Militairen in dienst van het Ned. Kon. na 1945.
Soort	Gedenkmuur
Ontwerper	M. Klerkx.
Onthulling	4 mei 1987
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

Het herdenkingsmonument in Haaksbergen bestaat uit het wapen van Haaksbergen, uitgevoerd in rode natuursteen en aangebracht op een ondergrond van bakstenen. Om het wapen heen zijn muren geplaatst. Op de linker muur is een gedenkplaat van zwarte natuursteen bevestigd en op de rechter muur een reliëf van witte natuursteen. Ook is op de rechter muur aan de buitenkant een kleinere plaat van zwarte natuursteen aangebracht.

Teksten

Op het monument staan de namen van:

1940 MILITAIREN 1945	10 namen
WERKSTAKING 3 MEI 1943	8 namen
JODENVERVOLGING	20 namen
GEDEPORTEERDEN	7 namen
BOMBARDEMENTEN EN BESCHIETING	65 namen
ONGEVALLEN	3 namen

De tekst op de linker plaat luidt:

1940 MILITAIREN 1945

GW GLeis 13-5-40 HJ Jordaan 21-4-45 JB Keizers 13-5-40 L Korten 5-4-45 JA Wilmer 10-5-40
JK Krikke 13-5-40 J Lottering 1-4-45 WB Mekking 13-5-40 A Onland 13-5-40 HA Schroer 12-5-40

WERKSTAKING 3 MEI 1943

JH Asbroek 3-5-43 W Barends 3-5-43 BH Bos 3-5-43 JH Geuvers 3-5-43
GJ Holterman 3-5-43 J Oltwater 3-5-43 WThJ van Sark 3-5-43 AB Wijlens 4-5-43

JODENVERVOLGING

K Frank 28-8-42 SJH Frankenhuis 5-4-43 J Frankenhuis-Falkenstein 5-4-43
B Frankenhuis H Frankenhuis J Frankenhuis JJ Frankenhuis JH Frankenhuis
J Frankenhuis 5-4-43 JH Frankenhuis 9-10-41 M Goldberg-Coblener 30-4-43 AS Goldberg 26-4-44
JS van Haren 10-10-41 S Joseph Coblener 26-4-44 M de Lieme N de Lieme van Bergen 9-4-43
J de Lieme 9-4-43 E Meier 5-4-43 E Salomons-Frankenhuis 13-9-43 I de Witte 10-6-43

GEDEPORTEERDEN

ThJ Bargerink 28-6-44 A van den Berg 28-4-45 JM Broekhuis 13-11-44 A van Drunen 27-9-44
TH van Drunen 17-6-44 GS Onland 18-5-44 HJ Slotman 7-2-44

BOMBARDEMENTEN EN BESCHIETINGEN

HJG Abbink GJ Bos 24-3-45 ThF Bolmer 7-4-45 GR Brevink-Klein Gebbink 8-4-45 H Dijkman 24-3-45
MG Brevink-Rouwenhorst JH Deggerich-Koenderink J ten Elzen AJH Geerdink 24-3-45
GH Gobius du Sart BA ten Hag jhr HJW von Heyden GHM Hilderink GH Holhaus
GJ Holthaus-Averdijk G Hoogland H Hoogland JH Horn EA Huckriede J Kamp 24-3-45
BHA Horstink 27-3-45 JB Jannink GA Keizers 31-3-45 GH te Klette MAA Koppelman MC Otte
WC Lammers GJM Leemreis JW Leeuw-Obbink GL Leppink 27-5-45 HJ Koldeweid 26-5-45
BF Lankheet 26-3-45 MA Lankheet GJ van Lochem HHR van Lochem-Bloemendaal 24-3-45
DJ van Lochem 4-6-45 CAM van Loevezijn EB Meuleman M Montrooij AJ van Nieuwenhuizen
JH Noordink H Poeiert 24-3-45 A Poeiert 24-3-45 H Poeiert AMC van Sark-Buddemeijer
HJ Slood AH Slood LC Sleutel GJ Tankink 24-3-45 GH Stegeman 30-3-45 W Stegeman-Nijhof 25-3-45
GJ Veldkamp 16-4-45 ThBHJ Visschedijk L Voigt JH Wegdam MF Wildenburg 24-3-45
GB Wilders-Meijerink KAJ Wilders FB Wilders JC Wilders MF Wilders 31-3-45
JM Westendorp WH Westendorp 3-4-45 A Wunderink-Wissink JM Zander-Holthaus 24-3-45

ONGEVALLEN

GJ Dieperink 30-9-43 JH Leferink 9-5-45 BFM Strengers 6-4-45

De tekst op de kleine plaat aan de buitenzijde luidt:

HERDENKINGSMONUMENT
TER NAGEDACHTENIS AAN
DE GEVALLENEN TIJDENS
DE TWEEDE WERELDOORLOG
EN DE GESNEUVELDE MILITAIREN
IN VOORMALIG NEDERLANDS INDIË
4 MEI 1997

De geschiedenis

Het herdenkingsmonument in Haaksbergen is opgericht ter nagedachtenis aan alle medeburgers die tijdens de Tweede Wereldoorlog door oorlogshandelingen zijn omgekomen, aan de Haaksbergse militairen die bij de strijd in het voormalige Nederlands-Indië zijn gesneuveld en aan 20 joodse slachtoffers.

Onthulling

Het monument is onthuld op 4 mei 1997. De gemeente Haaksbergen draagt zorg voor het onderhoud van het monument.

2. De Moeder van het Verzet

Adres	Markt 3, Haaksbergen
Locatie	Het monument is geplaatst tegen de trap van het oude gemeentehuis te Haaksbergen.
Herdachte personen	Burgerslachtoffers, Vervolgden Nederland, Verzet Nederland, Militairen in dienst van het Ned. Kon. 1940-1945, Allen
Soort	Relief
Ontwerper	Corinne Franzen-Heslenfeld
Onthulling	26 november 1949
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

Het monument 'De moeder van het verzet' in Haaksbergen is een reliëf van witte natuursteen. In het midden is een vrouwenfiguur afgebeeld.

Tekst

Op het reliëf zijn de jaartallen 1940 en 1945 aangebracht.

De geschiedenis

Het monument 'De moeder van het verzet' in Haaksbergen is opgericht ter nagedachtenis aan alle medeburgers die tijdens de bezettingsjaren door oorlogshandelingen zijn omgekomen.

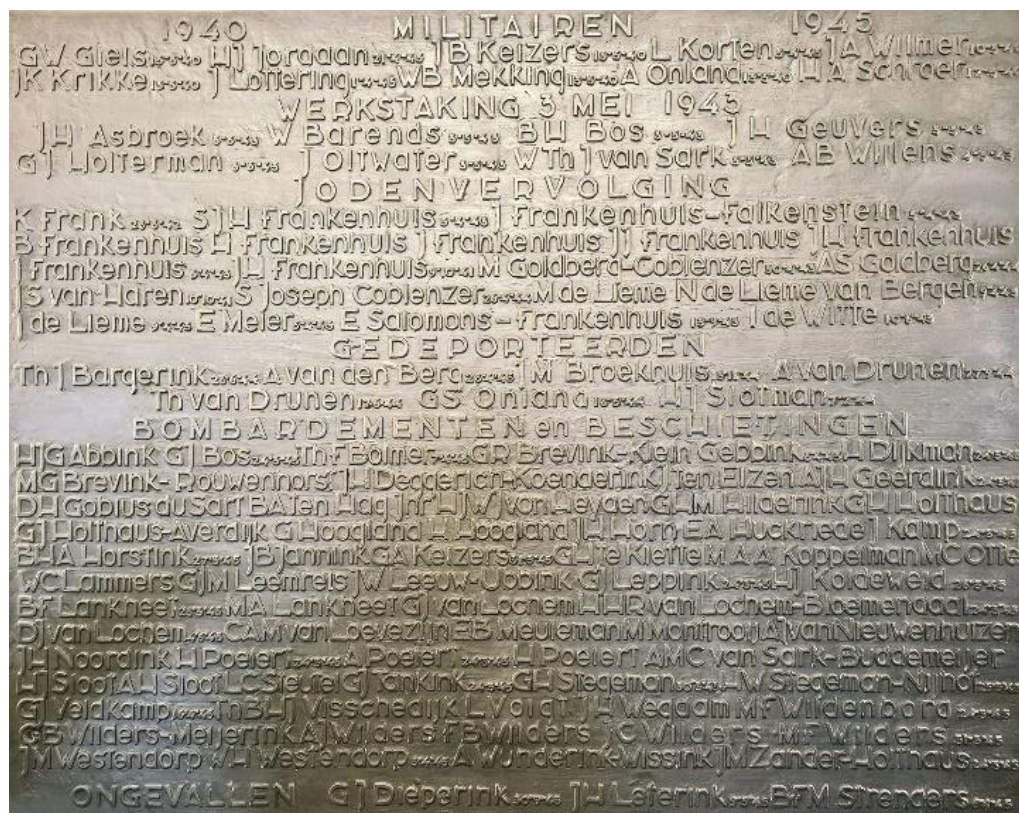
Onthulling

Het monument is onthuld op 26 november 1949 door de Commissaris van de Koningin in Overijssel, de heer ir. J.B.G.M. Ridder de van der Schueren. De gemeente Haaksbergen draagt zorg voor het onderhoud.

Plaquette in het Gemeentehuis – is onderdeel van 2. De Moeder van het Verzet

Locatie: De plaquette is geplaatst in het gemeentehuis van Haaksbergen. Bezichtiging tijdens openingsuren op afspraak.

Meer informatie: 4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

De plaquette in het gemeentehuis van Haaksbergen is uitgevoerd in brons.

Tekst

Op de plaquette zijn de namen van alle oorlogsslachtoffers uit de gemeente aangebracht.

De geschiedenis

De plaquette in het gemeentehuis herinnert aan de Haaksbergenaren die tijdens de bezettingsjaren door oorlogshandelingen om het leven zijn gekomen.

3. Stolperstein - Eibergsestraat 89, Haaksbergen

Adres	Eibergsestraat 89, Haaksbergen
Herdachte personen	Jonas Heiman Frankenhuis, slachtoffer van het nationaal-socialisme, omdat zij joods waren.
Soort	Messingplaatje op betonnen blok.
Meer informatie over Stolpersteine	stolpersteine.app
Meer informatie over bewoners	joodsmonument.nl

Hier woonde **Jonas Heiman Frankenhuis**

Jonas Heiman Frankenhuis is op 5 mei 1916 geboren in Haaksbergen.

Hij had als roepnaam Jone en woonde bij het ouderlijk gezin aan de Eibergseweg in Haaksbergen. Zijn vader was daar slager. Jone werkte als veehandelaar. Hij was verloofd. Bij de razzia van 14 september

1941 in Enschede en omgeving werd Jone opgepakt en op transport gesteld naar Mauthausen. Op 9 oktober 1941 is hij daar omgekomen. Hij is dan 25 jaar oud. Zijn ouders, zusje en verloofde overleefden dankzij de onderduik de oorlog.

Jonas Heiman Frankenhuis

Haaksbergen, 5 mei 1916 – Mauthausen, 9 oktober 1941

Bereikte de leeftijd van 25 jaar

4. Stolperstein - Molenstraat 59, Haaksbergen

Adres	Molenstraat 59, Haaksbergen
Herdachte personen	Izak de Witte, slachtoffer van het nationaalsocialisme, omdat zij joods waren.
Soort	Messingplaatje op betonnen blok.
Meer informatie over Stolpersteine	stolpersteine.app
Meer informatie over bewoners	joodsmonument.nl

Hier woonde **Izak de Witte** - **Gunter Demnig** plaatste eigenhandig de Stolperstein

Op 10 februari 1874 is Izak de Witte geboren in Epe. Hij was getrouwd met Regina Sara Godschalk. Het echtpaar vluchtte in 1938 naar Nederland en kwam in Haaksbergen terecht. Zijn echtgenote werd ernstig ziek en overleed in november 1939 in het Sint Antoniusziekenhuis in Haaksbergen.

In 1942 lag Izak de Witte zelf in het Sint Antoniusziekenhuis. In 1943 werd een verblijfsverbod voor joden in de provincie van kracht. Met zijn joodse medepatiënten werd Izak naar Westerbork vervoerd. Op 18 januari 1944 gaat hij op transport naar Theresiënstadt. Daar is hij op 25 april 1944 omgekomen. Izak is dan 70 jaar oud.

Izak de Witte

Epe, 10 februari 1874 – Theresienstadt, 25 april 1944

Bereikte de leeftijd van 70 jaar

5. Stolperstein – ‘Zeedijk 25’, Haaksbergen

Adres	Door omnummering is dit nu Zeedijk 51, Haaksbergen
Herdachte personen	Erich Meier, slachtoffer van het nationaalsocialisme, omdat zij joods waren.
Soort	Messingplaatje op betonnen blok.
Meer informatie over Stolpersteine	stolpersteine.app
Meer informatie over bewoners	joodsmonument.nl

Hier woonde **Erich Meier**

Erich woonde met zijn ouders en hun overige kinderen op de Zeedijk 25 in Haaksbergen. Zijn vader was veehandelaar en slager. Erich wilde banketbakker worden. Hij ging in de leer bij een bakker in Arnhem. In 1938 keerde hij definitief naar Haaksbergen terug. Zijn zuster Emma was getrouwd. Zij woonde met haar man Siegmund Lievendag en hun twee kinderen Johan en Selma Henriëtte in Hengelo. Siegmund Lievendag werd bij een razzia opgepakt en Erich vertrok naar Hengelo om zijn zuster te helpen. Toen Emma en haar kinderen werden opgehaald, werd ook Erich meegenomen. De ouders en de overige kinderen uit het gezin overleefden de oorlog.

In september 1942 wordt een opsporingsverzoek voor hem geplaatst in naam van de burgemeester van Haaksbergen. Dit betrof de mogelijke opsporing, aanhouding en voorgeleiding van Erich Meier, bakker, wonende te Haaksbergen. Hij werd ervan verdacht van woonplaats te zijn veranderd zonder de vereiste vergunning te hebben afgelegd... Met deze omschrijving werden joden bedoeld die ondergedoken waren.

Erich Meier

Haaksbergen, 16 mei 1922 – Auschwitz, 28 februari 1943

Bereikte de leeftijd van 20 jaar

6. Stolperstein - Zeedijk 9, Haaksbergen

Adres	Zeedijk 9, Haaksbergen
Herdachte personen	Joseph Soesman van Haren, slachtoffer van het nationaalsocialisme, omdat zij joods waren.
Soort	Messingplaatje op betonnen blok.
Meer informatie over Stolpersteine	stolpersteine.app
Meer informatie over bewoners	joodsmonument.nl

Hier woonde **Joseph Soesman van Haren**

Joseph Soesman van Haren was gemengd gehuwd. Op 1 maart 1940 betrok hij een woning aan de Zeedijk in Haaksbergen. Hij was commies.

Joseph Soesman van Haren

Eindhoven, 25 maart 1910 – Mauthausen, 10 oktober 1941

Bereikte de leeftijd van 31 jaar

7. Oorlogsmonument bombardement Haaksbergen

Adres	Buurserstraat/Brink, Haaksbergen
Herdachte personen	Zevenenvijftig slachtoffers vergissingsbombardement van de geallieerden 24 maart 1945.
Soort	Herdenkingsplaat op steen.
Ontwerper	Bart ten Bruggencate
Onthulling	24 maart 2020
Meer informatie	nog niet op 4en5mei.nl/oorlogsmonumenten artikel Rond Haaksbergen 2 april 2023 bombardement in Canon van Haaksbergen artikel Twentse Courant Tubantia 4 maart 2025 In het boek Met een bombardement op Haaksbergen kwam de bevrijding in zicht. Te lezen in bibliotheek Historische Kring Haaksbergen. Het boek is herdrukt en vanaf 24-03-2025 te koop via de Historische Kring Haaksbergen.

Haaksbergen werd bevrijd op 1 april 1945. Maar de uitzinnige vreugde bij het binnentrekken van de tanks en manschappen van de "30e Engelse Legergroep" ging hand in hand met een diep verdriet over de gevolgen van het bombardement op zaterdag 24 maart. Bij deze misrekening van de geallieerden vonden 57 Haaksbergenaren de dood en raakten er tientallen gewond. Voor hen kwam de bevrijding 1 week te laat.

Voor een groot aantal Haaksbergenaren is niet 4 mei, maar 24 maart de echte dag van de dodenherdenking. Op die datum in 1945 speelde zich een onvoorstelbare tragedie af. Om 9.15 uur op die zaterdagmorgen gaat het luchtalarm af. De reactie is routinematig: scholen sturen de kinderen naar huis, iedereen zoekt een veilig heenkomen. Dan, om 9.23 uur, klinkt het gierende geluid van een ongekend zware bommenregen. Drie formaties van elk zes bommenwerpers van de geallieerde "386 Bomb Group" ontdoen zich van 318 fragmentatiebommen van elk 118 kg. De gevolgen zijn afschuwelijk. Tal van gezinnen aan de Klaashuisstraat, Brink, Jhr. von Heijdenstraat, Buurserstraat, Veldkampstraat, Bevertstraat en de Enschedesestraat worden in rouw gedompeld.

Bommenregen

De officiële lijst van slachtoffers telt 57 namen, 50 personen waren direct dood, zeven bezweken enkele dagen later. Onder de doden was de door de Duitsers afgezette burgemeester Jhr. Hubertus J.W.J. von Heijden. Ook waren er tientallen gewonden. Een van hen was Hetty van Tongeren, toen 14 jaar oud. De ulo-scholiere was tijdens het luchtalarm onderweg van het cafézaaltje bij de windmolen, waar de lessen werden gegeven, naar café Tankink (nu De Biester) aan de Enschedesestraat. Daar wilde ze haar leraar Frans spreken over een rapportcijfer. Toen ze er bijna was, hoorde ze het gierende geluid van de bommenregen. "Ik ben toen gaan rennen naar de kluis van de zuivelfabriek, naast het huis Rispinge van de familie Zuidema. Daar woonden wij toen tijdelijk en wij konden altijd schuilen in hun kluis. Helaas haalde ik het niet, ben gevallen en getroffen door een stukje scherf. Dat ging dwars door mijn buik en bleef steken achter in mijn hemdje. Daarbij ben ik stukjes kwijtgeraakt van een darm en van een ruggenwervel. Gelukkig is mijn aorta niet geraakt, anders was ik dood geweest. Ik bloedde heel erg, maar kon opstaan en het laatste stukje naar huis strompelen, waar mijn moeder mij opving. Helpers van het Rode Kruis waren snel aanwezig. Via de dokter kwam ik in het Antonius-ziekenhuis, waar de gangen vol lagen. Er was geen water en geen elektriciteit. Toch hebben ze me kunnen opereren. Ik ben er 2 maanden gebleven; ook later heb ik nog een paar keer lang in het ziekenhuis gelegen. Ik was een kind, heb mij toen niet gerealiseerd dat ik aan de dood ontsnapt was."

115 namen

De lijst van omgekomen Haaksbergenaren door het oorlogsgeweld telt in totaal 115 namen, waarvan de helft van dit bombardement. Bij de Duitse inval sneuvelden zeven plaatsgenoten als militair. In concentratiekampen stierven 23 Haaksbergenaren, onder wie Han Jordaan, die als geheim agent verraden was. Als represaille voor de werkstaking in april 1943 bij Jordaan werden acht werknemers doodgeschoten. Voortijdig gesprongen projectielen kostten twee personen het leven. Vijf mannen overleefden de arbeidsinzet in Duitsland niet. Op 31 maart 1945 gooiden Engelsen bommen op twee Duitse auto's die geparkeerd stonden bij een huis in St. Isidorushoeve. Daarbij kwamen zeven Haaksbergenaren om, onder wie Gerharda Wilders-Meyerink met haar vier kinderen. Op de dag van de bevrijding en in de dagen daarna overleden door incidenten nog enkele Haaksbergenaren.

Meer informatie over [bombardement in Canon van Haaksbergen](#)

8. Stolpersteine - Jhr. Von Heijdenstraat 20, Haaksbergen

Adres	Jhr. Von Heijdenstraat 20, Haaksbergen
Herdachte personen	Meijer de Lieme, Naatje de Lieme-van Bergen, Jozeph de Lieme , slachtoffers van het nationaalsocialisme, omdat zij joods waren.
Soort	Messingplaatje op betonnen blok.
Meer informatie over Stolpersteine	stolpersteine.app
Meer informatie over bewoners	joodsmonument.nl - Meijer de Lieme joodsmonument.nl - Naatje de Lieme-van Bergen joodsmonument.nl - Jozeph de Lieme

Hier woonden **Meijer de Lieme, Naatje de Lieme-van Bergen, Jozeph de Lieme**

Meijer de Lieme kwam in 1901 vanuit Beverwijk naar Haaksbergen, waar hij als knecht ging werken in de slagerij van Salomon Koopman Frankenhuis in de Oostenstraat. In 1904 kreeg hij een oproep om op te komen voor actieve militaire dienst. Hij moest zich melden in IJmuiden.

In 1908 keerde Meijer terug naar Haaksbergen, waar hij introk bij Salomon Koopman Frankenhuis. In 1910 ontmoette hij Naatje van Bergen. Hun zoon Jozef (roepnaam Jopie) is geboren op 10 maart 1911.

Slager Koopman Frankenhuis verhuisde in 1911 naar Enschede. Meijer de Lieme werd hoofdbewoner van het pand in de Oostenstraat. In 1923 nam hij de slagerij over. Hij vroeg toestemming aan de gemeente om aan de overkant van de straat een nieuw woon-winkelpand te bouwen. In 1926 opende hij daar een moderne slagerij.

In het crisisjaar 1933 plaatste de Rooms-Katholieke Werklieden Vereeniging 'St. Joseph' een advertentie, waarin Meijer de Lieme werd bedankt voor het gratis verstrekken van gehakt en leverworst aan de 'geheel en gedeeltelijk werkloos zijnde leden'.

Meijer de Lieme en zoon Jozeph werden ervan verdacht van woonplaats te zijn veranderd zonder de vereiste vergunning te hebben afgelegd. Met deze omschrijving werden joden bedoeld die ondergedoken waren.

Meijer de Lieme, zijn vrouw en zoon Jozeph waren ondergedoken in een hutje in het Assinkbos. Meijer en zijn vrouw werden verraden en opgepakt. Hun zoon was er niet bij. Hij wilde bij zijn ouders blijven en heeft zichzelf aangemeld.

Meijer de Lieme

Beverwijk, 16 november 1879 – Sobibor, 9 april 1943

Bereikte de leeftijd van 63 jaar

Beroep: Slager

Naatje de Lieme-van Bergen

Weesp, 25 januari 1885 – Sobibor, 9 april 1943

Bereikte de leeftijd van 58 jaar

Jozeph de Lieme

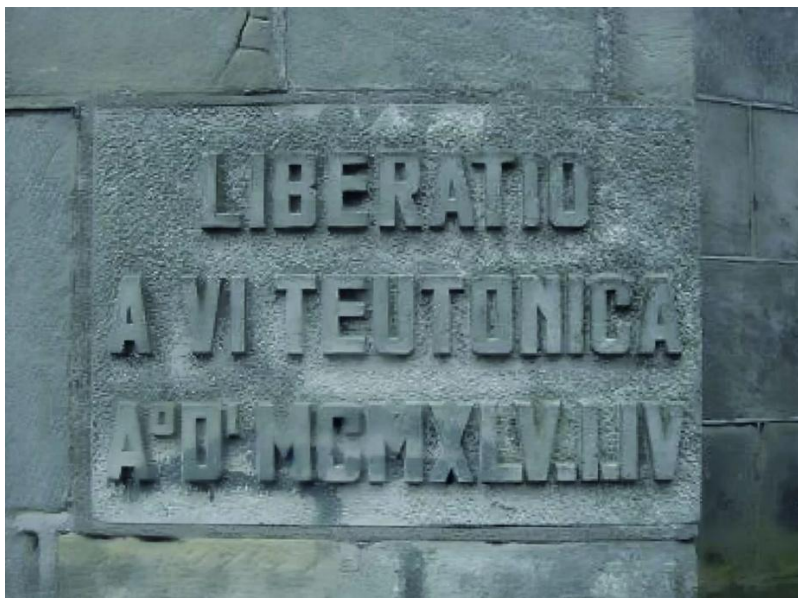
Haaksbergen, 10 maart 1911 – Sobibor, 9 april 1943

Bereikte de leeftijd van 32 jaar

Beroep: Landarbeider

9. Bevrijdingssteen

Adres	Markt 9, Haaksbergen. Op website 4 en 5 mei wordt verwezen naar Markt 10.
Locatie	De gedenksteen is aangebracht in de steunbeer van de St.-Pancratiuskerk te Haaksbergen.
Herdachte personen	Allen die onderdrukt zijn geweest door het nationaalsocialisme en daarvan bevrijd zijn.
Soort	De bevrijdingssteen is uitgevoerd in witte natuursteen.
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

De bevrijdingssteen in Haaksbergen is uitgevoerd in witte natuursteen.

Tekst

De tekst op de gedenksteen luidt:

'LIBERATIO

A VI TEUTONICA

AD MCMXLV.I.IV.'

De vertaling van deze Latijnse tekst luidt:

'Bevrijdt van de Duitsers anno 1945-1-4.'

De geschiedenis

De bevrijdingssteen in Haaksbergen herinnert aan de bevrijding door de geallieerden.

Oprichting

Op 1 april 1945 werd een steen uit de steunbeer van de St.-Pancratiuskerk door een Engelse tank beschadigd. Pastoor Elberssen heeft hier de gedenksteen laten plaatsen.

10. Gedenkplaat in de synagoge

Adres	Ruisschenborgh 1, Haaksbergen
Locatie	De gedenkplaat is aangebracht in de synagoge aan de Ruisschenborgh te Haaksbergen.
Herdachte personen	De joodse inwoners van Haaksbergen.
Soort	Plaquette
Onthulling	1982
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

De gedenkplaat in de synagoge te Haaksbergen is uitgevoerd in brons.

Tekst

De tekst op de plaat luidt:

'TER NAGEDACHTENIS AAN

DE JOODSE INWONERS VAN HAAKSBERGEN

WIER VOOROUDERS IN HET JAAR 1828

DEZE SYNAGOGHE HEBBEN GEBOUWD.'

De geschiedenis

De gedenkplaat in de synagoge te Haaksbergen is opgericht ter nagedachtenis aan de joodse medeburgers die tijdens de Tweede Wereldoorlog door de bezetter zijn gedeporteerd en omgebracht.

Onthulling

Het monument is onthuld in 1982.

11. Joods monument - Betsie Frankenhuis

Adres	Ruisschenborgh 1, Haaksbergen
Locatie	Het monument is geplaatst bij de synagoge aan de Ruisschenborgh te Haaksbergen.
Herdachte personen	Alle joodse medeburgers die tijdens de Tweede Wereldoorlog door de bezetter zijn omgebracht. Betsie Frankenhuis was het jongste joodse slachtoffer in Haaksbergen.
Soort	Beeld/Sculptuur
Ontwerper	Bert Nijenhuis
Onthulling	1996
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

Het 'Joods monument' in Haaksbergen is een bronzen beeld van het joodse meisje Betsie Frankenhuis. Het beeld is geplaatst op een voetstuk, met op de voorzijde een bronzen gedenkplaat.

Tekst

De tekst op de plaat luidt:

'ALS EEN HERFSTBLAD BEN JE WEGGERUKT,
KWETSBAAR, WEERLOOS OVERGELEVERD
AAN DE STORM VAN Vernietiging.
DE LENTEBLOEI IS AAN JE VOORBIJGEGAAN. (MAURICE JOLY).'

Digitaal Joods Monument

Het joodse oorlogsslachtoffer dat met dit gedenkteken herdacht wordt, is tevens opgenomen in het 'Digitaal Monument Joodse Gemeenschap in Nederland'. Hierin vindt u meer informatie over deze persoon met waar mogelijk een korte biografie, familierelaties en adresgegevens.

Onder het kopje 'Geschiedenis' op deze pagina kunt u op de persoonsnaam klikken om doorverwezen te worden naar het Digitaal Joods Monument.

De geschiedenis

Het 'Joods monument' in Haaksbergen is opgericht ter nagedachtenis aan alle joodse medeburgers die tijdens de Tweede Wereldoorlog door de bezetter zijn omgebracht. Betsie Frankenhuis (1933-1942) was een van de slachtoffers.

Betsie Frankenhuis was het jongste joodse slachtoffer van Haaksbergen. Voor de lagere school waar zij als kind heeft gezeten was een standbeeldje geplaatst. Het is verplaatst naast de synagoge. Het beeldje toont Betsie als de jonge meisje dat blij naar huis loopt. Een tweede vrouwfiguur stelt Betsie voor die op haar oude dag haar kleinkinderen staat op te wachten. Dat laatste heeft nooit kunnen gebeuren.

Oprichting

De oprichting van het gedenkteken was een initiatief van de Stichting B'rit Shalom (Verbond van Vrede).

Onthulling

Het monument is onthuld in 1996. De gemeente Haaksbergen draagt zorg voor het onderhoud.

12. Geallieerd erehof

Adres	Enschedesestraat, Hooge Weide, Haaksbergen
Locatie	Het erehof maakt deel uit van het R.K. begraafplaats, gelegen aan de Enschedesestraat te Haaksbergen.
Herdachte personen	Geallieerde militairen.
Soort	Begraafplaats/Graf met grafteken in witte natuursteen en daarop in reliëf een embleem en een kruis.
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

Het geallieerde erehof in Haaksbergen herbergt het stoffelijk overschot van twintig gesneuvelde militairen. Bij elk graf is een identiek grafteken van witte natuursteen geplaatst, met in reliëf een embleem en een kruis. Voor de graven staat een houten paaltje met propeller. Het geheel is omgeven door een heg.

Symboliek

Het kruis is niet alleen een symbool van het christelijke geloof, maar herinnert tevens aan het offer dat de oorlogsslachtoffers brachten voor een leven in vrijheid.

De geschiedenis

Het geallieerde erehof herinnert de inwoners van Haaksbergen aan twintig vliegers van het Britse Gemeenebest die tijdens de Tweede Wereldoorlog in de omgeving zijn gesneuveld.

De namen en sterfdata van de twintig militairen luiden:

Frederick Victor George Alloway (24-5-1943), Barriemore Smallwood Blundall (28-8-1942), Edward Arthur Rutherford Briant (28-8-1942), John David Craig (28-8-1942), Walter Duncombe (28-8-1942), William Dunkerley (25-4-1943), James Rothwell Frith (28-8-1942), Edward George (6-4-1945), Percival Gerald Hopkins (28-8-1942), Sydney Jepson (24-5-1943), Kenneth Howard Masterson (24-5-1943), Edward Silas Morris (24-5-1943), David John Richards (13-5-1943), Levie Afrien Rivest (24-5-1943), Rupert Claude Sawyer (13-5-1943), Joseph Robert Stewart (24-5-1943), Leslie Gordon Sutherland (25-5-1943), Harold Blamire Thompson (24-5-1943), Ronald Frederick Williamson (24-5-1943) en George Hunter Wilson (28-8-1942).

Oorlogsgravenstichting

De verspreid in Nederland gelegen Gemeenebest oorlogsgraven zijn aangelegd en worden beheerd door de Commonwealth War Graves Commission (CWGC). Met de Oorlogsgravenstichting (OGS) zijn op basis van wederkerigheid onderhoudsafspraken gemaakt. Dit betekent dat de OGS verantwoordelijk is voor het onderhoud van Gemeenebest oorlogsgraven in Nederland en de CWGC voor de Nederlandse oorlogsgraven op CWGC-erevelden in het buitenland. De OGS voert de werkzaamheden in nauwe samenwerking met de desbetreffende gemeente uit.

13. Nederlandse oorlogsgraven

Adres	Enschedesestraat, Hooge Weide, Haaksbergen
Locatie	De oorlogsgraven maken deel uit van het R.K. begraafplaats, gelegen aan de Enschedesestraat te Haaksbergen.
Herdachte personen	Tweeëntwintig burgerslachtoffers.
Soort	Begraafplaats/Graf met op elk graf een liggende, identieke zerk van zwarte natuursteen.
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

De Nederlandse oorlogsgraven in Haaksbergen herbergen het stoffelijke overschot van 22 burgerslachtoffers. Op elk graf is een liggende, identieke zerk van zwarte natuursteen geplaatst. Links aan de voorzijde bevindt zich een liggende gedenksteen van zwarte natuursteen, waarop een wit kruis is aangebracht. Achter de graven staat in het midden een kruis van witte natuursteen. Het geheel is omgeven door een heg.

Tekst

De tekst op de gedenksteen luidt:

'DE PAROCHIE
AAN HARE
SLACHTOFFERS
VAN HET
OORLOGSGEWELD.'

Symboliek

Het kruis is niet alleen een symbool van het christelijke geloof, maar herinnert tevens aan het offer dat de oorlogsslachtoffers brachten voor een leven in vrijheid.

De geschiedenis

De Nederlandse oorlogsgraven in Haaksbergen herinneren aan de 22 medeburgers die zijn omgekomen tijdens het bombardement op Haaksbergen op zaterdag 24 maart 1945 rond 10.15 uur.

14. Anne Frankboom Haaksbergen

Adres	Enschedesestraat, Hooge Weide, Haaksbergen
Herdachte personen	Allen die slachtoffer zijn geworden van het nationaalsocialisme en met name omdat zij joods waren.
Soort	Kastanjeboom
Onthulling	27 januari 2015
Meer informatie	Anne Frankhuis – de kastanjeboom Anne Frankboom omgewaaid

Haaksbergen viert in 2020 75 jaar vrijheid. Op maandag 27 januari 2020 vindt de start van dit herdenkingsjaar plaats. Op die dag worden eerst in Ahaus en daarna in Haaksbergen zogeheten Anne

Frank-bomen geplant. Het gaat om zaailingen van de beroemde witte paardenkastanje (uit 1850) die stond in de binnentuin van Prinsengracht 263 in Amsterdam, het onderduikadres van de familie Frank in de Tweede Wereldoorlog.

Anne Frank keek er precies op uit vanuit het Achterhuis, waar ze van juli 1942 tot augustus 1944 ondergedoken zat. Ze schreef erover in haar dagboek. De laatste keer was op 13 mei 1944. 'Onze kastanjeboom staat van onder tot boven in volle bloei, hij is vol met bladeren en veel mooier dan verleden jaar'. De beroemde boom bezweek in 2010 na een zware storm. Van de boom zijn jonge paardenkastanjes gekweekt. De zaailingen komen nu terecht op publieke plekken die een raakvlak hebben met Anne Frank of de Tweede Wereldoorlog.

De gemeente Ahaus kwam met het voorstel om in beide gemeenten zaailingen van de Anne Frank-boom te planten. In Haaksbergen gebeurt dat op het Herdenkingspark (de oude algemene begraafplaats) aan de Enschedesestraat. Daar liggen onder meer vijf slachtoffers van de Mei-staking en vele niet-katholieke bombardementsslachtoffers begraven. Het planten van de boom is gedaan door de burgemeesters Karola Voß (Ahaus) en Rob Welten (Haaksbergen). Eerst in Ahaus op maandag 27 januari om 10.00 uur en vanaf 11.30 uur in Haaksbergen. Dit gebeurde in aanwezigheid van veel belangstellenden.

15. Stolpersteine - Blankenburg 21, Haaksbergen

Adres	Blankenburg 21, Haaksbergen
Herdachte personen	Karl Frank, Minna Goldberg-Coblenzer, slachtoffers van het nationaalsocialisme, omdat zij joods waren.
Soort	Messingplaatje op betonnen blok.
Meer informatie over Stolpersteine	stolpersteine.app
Meer informatie over bewoners	joodsmonument.nl - Karl Frank joodsmonument.nl - Minna Goldberg-Coblenzer

Karl met schoonzus Alma Goldberg

Hier woonden Karl Frank en Minna Goldberg-Coblenzer

Karl Frank is in 1902 in Mengende, Duitsland, geboren en heeft via zijn vader de Nederlandse nationaliteit. In 1924 moet hij in Nederlandse militaire dienst. In 1928 gaat hij terug naar Duitsland, huwt met Elsa Goldberg en wordt in 1929 vader van een zoon: Kurt. Karl is veehandelaar. Als de spanningen in Duitsland te groot worden, verhuurt hij zijn huis en vertrekt in 1938 met vrouw en kind naar Haaksbergen, waar familie woont. Als Nederlander heeft hij geen bijzondere toestemming nodig. Hij gaat hier een partnerschap in de veehandel aan met Jan Molenkamp.

Karl duikt tijdens een razzia in 1941 zes weken onder in Enter en gaat dan weer naar huis. Als er een jaar later een oproep komt meldt hij zich wel voor werkkamp Nunspeet. Waarschijnlijk is hij vervolgens via Westerbork naar Auschwitz gegaan, waar hij eerst te werk werd gesteld. Elsa en Kurt Frank duiken bijtijds onder en overleven de oorlog. Ze gaan later naar Amerika.

Minna Goldberg-Coblenzer, de moeder van Alma Goldberg, werd opgenomen in het St. Antoniusziekenhuis in Haaksbergen. Vandaar is ze via Westerbork op 27 april 1943 op transport gesteld naar Sobibor.

Op 30 april 1943 is zij direct bij aankomst vermoord. Minna is dan 73 jaar oud.

Karl Frank

Mengede, 24 april 1902 – Auschwitz, 28 februari 1943

Bereikte de leeftijd van 40 jaar

Beroep: Landarbeider

Minna Goldberg-Coblenzer

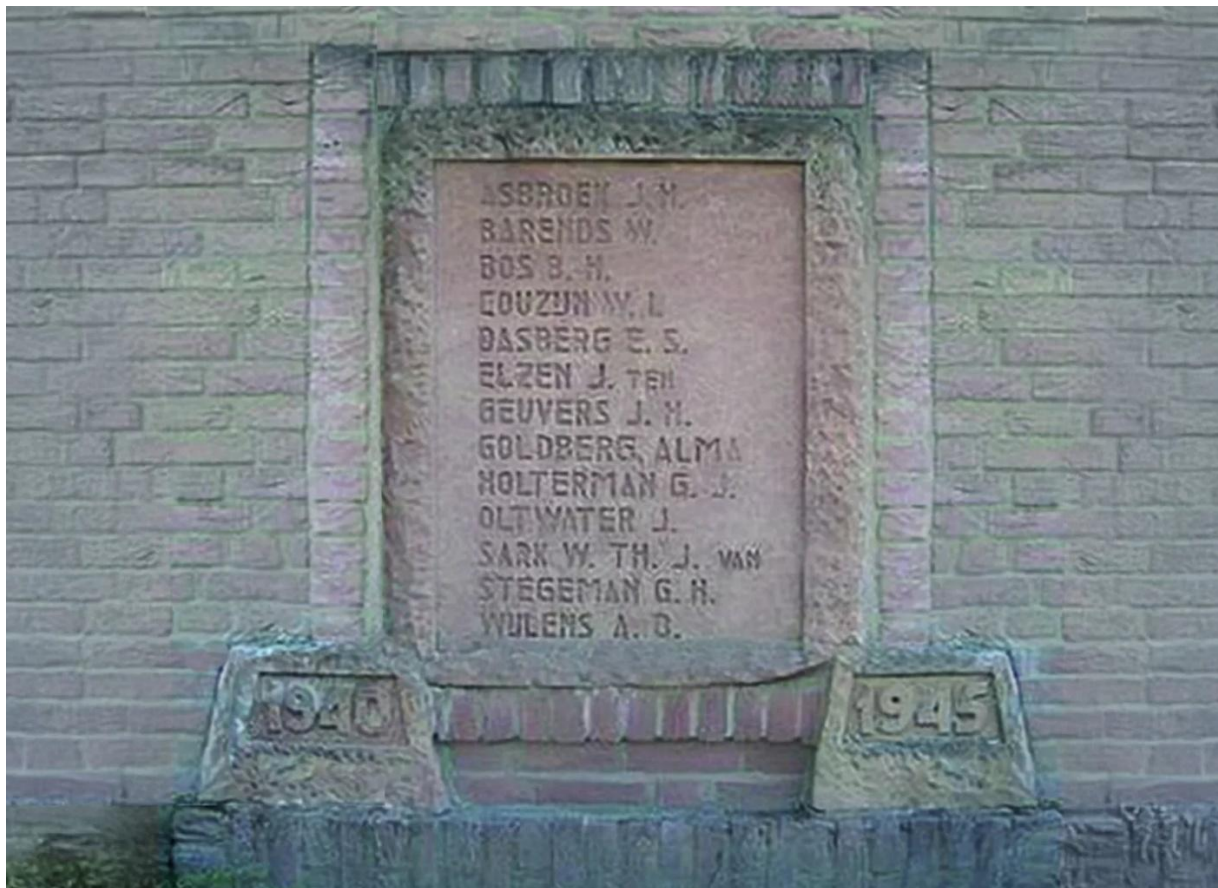
Wehden, 4 juli 1869 – Sobibor, 30 april 1943

Bereikte de leeftijd van 73 jaar

16. Gedenksteen D. Jordaan & Zonen's Textielfabrieken

Adres	Bouwmeester 8, Haaksbergen
Locatie	Het monument is aangebracht in de muur van de toenmalige bibliotheek, gevestigd aan de Bouwmeester in Haaksbergen.
Herdachte personen	Burgerslachtoffers, vervolgd in Nederland.
Soort	Een omlijste, ingemetselde bruine gedenksteen.
Onthulling	1 september 1956
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten In het boek: Staken op leven en dood, geschreven door Erik Dijkstra en Hans Morssinkhof. Documentaire Staken op leven en dood van BNNVARA driedelige serie op NOP Start.

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

Het monument 'D. Jordaan & Zonen's Textielfabrieken' in Haaksbergen is een omlijste, ingemetselde bruine gedenksteen.

Tekst

De tekst op de gedenksteen luidt:

'ASBROEK J.H.
BAREND S W.
BOS B.H.
COUZI JN W.I.
DASBERG E.S.
ELZEN J. TEN
GEUVERS J.H.
GOLDBERG ALMA
HOLTERMAN G.J.
OLTWATER J.
SARK W.TH.J. VAN
STEGEMAN G.H.
WIJLENS A.B.
1940 1945.'

Wijziging

Na afbraak van de fabriek is de gedenksteen aangebracht in de muur van de toenmalige bibliotheek, die op de plek van de vroegere fabrieken werd gevestigd.

De geschiedenis

Het monument 'D. Jordaan & Zonen's Textielfabrieken' in Haaksbergen is opgericht ter nagedachtenis aan dertien werknemers van dit bedrijf die tijdens de bezettingsjaren door oorlogshandelingen zijn omgekomen, te weten: J.H. Asbroek, W. Barends, B.H. Bos, W.I. Couzijn, E.S. Dasberg, J. ten Elzen, J.H. Geuvers, Alma Goldberg, G.J. Holterman, J. Oltwater, W.Th.J. van Sark, G.H. Stegeman en A.B. Wijlens.

In 1943 werd door 'Wehrmachtsbefehlshaber' generaal F. Christiansen aangekondigd dat 300.000 Nederlandse militairen alsnog in krijgsgevangenschap zouden worden afgevoerd. Als protest tegen deze maatregel brak spontaan overal in Nederland de April-Meistaking uit. Nog voordat de officiële bekendmaking in de avondbladen van donderdag 29 april 1943 verscheen, werd dit nieuws verspreid door heel Nederland. Dit kwam doordat drukkerij Smit aan de Telgen in Hengelo diezelfde middag het nieuws al op de ruiten van de drukkerij had geplakt. Op deze wijze kon iedere voorbijganger het onheilspellende nieuws lezen, dat zich als een lopend vuurtje verspreidde.

Omdat er op het plakkaat geen melding van uitzonderingen werd gedaan, ontstond er onder de Twentse bevolking een grote onrust. Zo ook bij de arbeiders van machinefabriek Stork. In de fabriekshallen bespraken zij de inhoud van het aanplakbiljet dat zij op weg naar het werk hadden gelezen. Toen ze er lucht van kregen dat de personeelsleden van de Nederlandse Spoorwegen het werk wilden neerleggen, besloten ook zij over te gaan tot een spontane staking. De heer Tj. Roorda ging de hallen langs om iedereen op te roepen mee te doen. Diezelfde middag breidde de staking zich uit over een aantal Hengelose bedrijven, o.a. Dijkers, Hazemeyer, Zoutindustrie, De Jong en Van Dam en de voorlopers van de IJsselcentrale. Telefonistes gaven het bericht door aan collega's in andere plaatsen: 'Hengelo staakt – staakt u ook?'.

In de loop van de week legden ongeveer 21.000 werknemers bij 41 grote Twentse bedrijven het werk neer.

17. Stolpersteine - Beatrixstraat 73, Haaksbergen

Adres	Beatrixstraat 73, Haaksbergen
Herdachte personen	Aron Salomons, Emma Salomons-Frankenhuis, slachtoffers van het nationaalsocialisme, omdat zij joods waren.
Soort	Messingplaatje op betonnen blok.
Meer informatie over Stolpersteine	stolpersteine.app
Meer informatie over bewoners	joodsmonument.nl - Aron Salomons joodsmonument.nl - Emma Salomons-Frankenhuis

Hier woonden **Aron Salomons** en zijn vrouw **Emma Salomons-Frankenhuis**

Emma werd geboren op 30-08-1876 in Oldenzaal. Ze trouwde in 1903 met de uit Neuenhaus afkomstige correspondent Aron Salomons. Ze woonden aan de Hauptstrasse 127 te Neuenhaus. Ze kregen samen vier kinderen. Hun dochter Grietje overleed in 1923 te Neuenhaus. Hun zoon David vertrok in 1924 naar Haaksbergen. Hij was daar kantoorbediende bij de katoenafvalfabriek van S. Frankenhuis en Zn. Eind 1938 kregen Emma en Aron toestemming om als Joodse vluchtelingen naar hun zoon David in Haaksbergen te komen, hier woonden ze op het Zwarteland.

Emma kwam op 9 april 1943 in kamp Vught en op 13 augustus in kamp Westerbork. Ze ging op 24 augustus op transport naar het concentratiekamp Auschwitz, waar ze kort na aankomst werd omgebracht. Haar man werd van het St. Antoniusziekenhuis overgebracht naar een ziekenhuis in Amsterdam, waar hij op 06-07-1943 overleed. Haar dochter Helena was verpleegster en kreeg vrijstelling van transport.

Aron Salomons

Neuenhaus, 9 februari 1869 – Amsterdam, 6 juli 1943

Bereikte de leeftijd van 74 jaar

Emma Salomons-Frankenhuis

Oldenzaal, 30 augustus 1876 – Auschwitz, 27 augustus 1943

Bereikte de leeftijd van 66 jaar

18. Monument Han Jordaen

Adres	Spoorstraat, Haaksbergen
Locatie	Particuliere begraafplaats in Haaksbergen.
Herdachte personen	Han Jordaen, verzetsstrijder
Soort	Plaquette op zuil.
Ontwerper	Corinne Franzen-Heslenfeld
Onthulling	5 mei 1982
Meer informatie	tracesofwar particuliere begraafplaats Haaksbergen scouting

Han Jordaen (1918-1945) in uniform

Hendrik Johan (Han) Jordaen werd geboren in Haaksbergen op 9 juli 1918. Hij was de zoon van Jan Gerhard Hendrik Jordaen en Geertruid Bernhardina (Diens) Stroink. Hij had een oudere broer Derk (1913). Zijn moeder overleed in 1939. Zijn vader was directeur van textielfabriek Fa. D. Jordaen & Zonen.

Han werd lid van de in 1928 opgerichte Haaksbergen Groep 1 van de Nederlandse Padvindere Vereniging. In oktober 1934 werd hij scoutsleider. Zijn broer was toen hopman. Derk werd vier jaar later leiding bij de voortrekkers. Hun moeder was oprichtster en presidente van het Nederlands Padvindergilde afd. Haaksbergen.

Hij was voorbestemd een leidende functie te krijgen in de textielfabriek van zijn familie. Hij vertrok in 1938 naar Engeland voor zijn studie en studeerde in juli 1940 af als textielingenieur. Hij was verloofd met Maria Geertruid Jannink. Inmiddels waren de Duitsers ons land binnengevallen, waardoor terugkeer naar Nederland niet raadzaam was. Hij meldde zich toen als vrijwilliger aan bij de Royal Dutch Naval Air Service en trad later toe tot de Britse Intelligence Service.

Hij kwam in dienst bij de Special Operations Executive (SOE). Zijn naam tijdens de training was Han Jeffers. Hij had verschillende codenamen; Major Trumpet, Han Vulkaan, Johan Roessingh en Gerard Roelofs. De COE werd in 1940 opgericht om de verzetsbewegingen in bezette landen te helpen door agenten aan te sturen en verzet te organiseren en sabotage achter de vijandelijke linies. Winston Churchill wilde dat de organisatie "Europa in vuur en vlam zette". De organisatie had veel successen in Europa maar ook enkele mislukkingen, waarvan de Englandspiel-aflevering in Nederland verreweg

de slechtst. Han zou één van de slachtoffers worden van deze tragische episode. Al vroeg in de oorlog waren de Duitsers er in geslaagd te infiltreren in het netwerk van geheim agenten die vanuit Engeland in Nederland gedropt werden. Er werden valse berichten doorgegeven, droppings onderschept en geheim agenten gevangengenomen. De naam van deze Duitse operatie was Englandspiel.

Han behaalde de rang van Luitenant en nam de alias Johan Roessingh aan. Onder de codenaam 'Lettuce' werd hij met Gozewijn 'Gosse' Ras op 29 maart 1942 bij Holten gearachuteerd. Hun opdracht was om te saboteren. Ze bleven twee weken in Twente en trokken toen naar het Gooi, waar Ras goed bekend was. Jordaan vond onderdak bij Hermanus Gerrit "Puck" Jurriaans in een huis aan de Amsterdamsestraatweg in Baarn, Ras had een ander onderduikadres. Op 19 april 1942 zond Jordaan, vermoedelijk met hun Trumbet-zender, een verzoek naar Londen om zes RAF-piloten op te halen. Dit bleek niet op korte termijn te kunnen. Beiden werden slachtoffer van het Englandspiel. Ras werd door Anton van der Waals verraden en op 1 mei gearresteerd, Jordaan op 3 mei in Rotterdam op het Hofplein.

Hij werd gevangen gezet in het Oranjehotel in Scheveningen. Hij werd verhoord op Landgoed Clingendael en zat vanaf 11 november 1942 gevangen in kamp Haaren (Ha-1026). Daarna kwam hij via concentratiekamp Sachsenhausen bij Oranienburg in concentratiekamp Mauthausen terecht. Op 21 april 1945 is hij daar bezweken aan uitputting en ziekte.

Aan de Spoorstraat in Haaksbergen werd een monument opgericht.

Het monument De val van Icarus in het Van Stolkpark in Den Haag herinnert aan iedereen die tijdens het Englandspiel omkwam. Het staat aan de rand van de Scheveningse Bosjes, vlakbij het witte huis waar de Sicherheitsdienst de slachtoffers van het Englandspiel verhoorde.

Het monument is gemaakt door scout Titus Leeser (1903-1996) en werd door prinses Juliana op 3 mei 1980, dus kort na haar troonsafstand, onthuld.

Aan de gevel van een voormalig koets- en wagenhuis op Landgoed Clingendael is een bronzen gedenkplaat geplaatst waarop staat " Op deze plaats werden op 14 mei 1942 verhoord H.J. Jordaan, gedropt SOE agent, en W.A.H.C. Boellaard, Gewestelijk Commandant O.D. Utrecht, door Heinrich Himmler Reichsführer SS in het bijzijn van Seyss-Inquart, Rauter, Schumann, Harster en Wolff ". Tijdens het verhoor wandelden ze buiten rond om niet afgeluisterd te kunnen worden.

Na de oorlog werd de naam van zijn Scoutinggroep veranderd in de Han Jordaan Groep. Ter herinnering aan hem werd door zijn erfgenamen in 1947 de Han Jordaan Stichting opgericht, die ten doel had een clubgebouw voor de Scoutinggroep te realiseren. Daardoor kon in 1951 de huidige Dievelaarsschuur op het Scholtenhagen als onderkomen voor de scouts in gebruik genomen worden. Later schonk de Stichting symbolisch, door middels van een bronzen plaquette van Han het Groepshuis 'de Dievelaarsschuur' aan de Scoutinggroep.

Hij ontving in 1953 postuum het Bronzen Kruis. "Hij heeft zich door moedig optreden tegenover de vijand als agent van de geheime inlichtingendienst, die hem tijdens de jaren 1940 – 1945 uitzond naar door de vijand bezet gebied, waar hij onder uiterste moeilijke omstandigheden een levensgevaarlijke taak had te vervullen, die door vijandelijke tegenactie tenslotte tot zijn dood leidde".

Meer informatie

Lt. Hendrik Johan Jordaan (1918-1945) » Genealogy Richard Remmé, The Hague, Netherlands » Genealogie Online

Jan Gerhard Hendrik "Gerhard" Jordaan (1888-1951) » Koek en enkele aanverwante families » Genealogie Online

19. Stolpersteine - Blankenburgerstraat 5, Haaksbergen

Adres	Blankenburgerstraat 5, Haaksbergen
Herdachte personen	Betsie Frankenhuis, Henriette Frankenhuis, Jacob Frankenhuis – geboren 1928, Jacob Frankenhuis – geboren 1884, Johanna Frankenhuis-Falkenstein, Jonas Jakob Frankenhuis, Julia Henriëtte Frankenhuis, Salomon Jonas Heiman Frankenhuis, Kurt Falkenstein, slachtoffers van het nationaalsocialisme, omdat zij joods waren.
Soort	Messingplaatje op betonnen blok.
Meer informatie over Stolpersteine	stolpersteine.app
Meer informatie over bewoners	joodsmonument.nl - Salomon Jonas Heiman Frankenhuis joodsmonument.nl - Johanna Frankenhuis-Falkenstein joodsmonument.nl - Julia Henriëtte Frankenhuis joodsmonument.nl - Jonas Jakob Frankenhuis joodsmonument.nl - Henriette Frankenhuis joodsmonument.nl - Jacob Frankenhuis – geboren 1928 joodsmonument.nl - Jacob Frankenhuis – geboren 1884 joodsmonument.nl - Betsie Frankenhuis - Kurt Falkenstein

Hier woonden **het echtpaar Salomon Jonas Frankenhuis en Johanna Frankenhuis-Falkenstein; kinderen: Julia Henriëtte, Jonas Jacob, Henriëtte, Jacob en Betsie; Jacob Frankenhuis (broer van vader); tracesofwar Falkenstein (neefje)**

Salomon Jonas Heiman Frankenhuis was getrouwd met zijn nicht Johanna Falkenstein. Het echtpaar had vijf kinderen, twee zonen, Jonas en Jacob en drie dochters, Julia, Henriëtte (roepnaam Jetje) en Betsie. Het gezin woonde in Haaksbergen, waar Salomon samen met zijn broer Jacob Frankenhuis een slagerij had in de Blankenburgerstraat. In 1927 werd het huis omgebouwd tot (slagers)winkelloonhuis. Op hetzelfde adres woonde het gezin. Bij hen in huis woonde de broer Jacob Frankenhuis en de moeder van Salomon en Jacob, Jette Frankenhuis-Falkenstein.

Onder de Duitse bezetting werd Salomon Jonas Heiman Frankenhuis tewerkgesteld in kamp Overbroek bij Kesteren, één van de Joodse werkkampen. Op 2 oktober 1942 werd hij naar

Westerbork gebracht. Tegelijkertijd werd zijn gezin met twee taxi's van huis gehaald en naar het station in Enschede gebracht. Vandaar zijn zij de volgende dag naar Westerbork vervoerd.

De kinderen Betsie en Jacob zaten aan het begin van de bezetting op de Openbare Lagere School, de dorpsschool, in Haaksbergen. Vanaf 8 oktober 1941 moesten zij verplicht naar een aparte joodse school in Enschede. Deze was gevestigd in het gebouw van de voormalige Westerschool in de GJ van Heekstraat. Jacob ging naar de joodse ULO.

Naast de synagoge in Haaksbergen is na de oorlog voor de kinderen een beeldje geplaatst met op een plaquette de tekst: 'Als een herfstblad ben je weggerukt, kwetsbaar, weerloos overgeleverd aan de storm van vernietiging. De lentebloei is aan je voorbijgegaan'.

Jonas Jacob, neefje Kurt Falkenstein, Jacob, Henriëtte (Jetje), Betsie en Julia Frankenhuis

Woon-/winkelhuis

vader

moeder

broer van vader

Salomon Jonas Heiman Frankenhuis

Haaksbergen, 12 augustus 1887 – Auschwitz, 12 oktober 1942

Bereikte de leeftijd van 55 jaar

Johanna Frankenhuis-Falkenstein

Gescher, 31 augustus 1894 – Auschwitz, 12 oktober 1942

Bereikte de leeftijd van 48 jaar

Julia Henriëtte Frankenhuis

Haaksbergen, 5 november 1923 – Auschwitz, 12 oktober 1942

Bereikte de leeftijd van 18 jaar

Jonas Jakob Frankenhuis

Haaksbergen, 13 juni 1925 – Auschwitz, 31 januari 1943

Bereikte de leeftijd van 17 jaar

Henriëtte Frankenhuis

Haaksbergen, 12 november 1926 – Auschwitz, 12 oktober 1942

Bereikte de leeftijd van 15 jaar

Jacob Frankenhuis

Haaksbergen, 21 mei 1928 – Auschwitz, 12 oktober 1942

Bereikte de leeftijd van 14 jaar

Betsie Frankenhuis

Haaksbergen, 26 april 1933 – Auschwitz, 12 oktober 1942

Bereikte de leeftijd van 9 jaar

Jacob Frankenhuis

Haaksbergen, 29 juli 1884 – Auschwitz, 12 oktober 1942

Bereikte de leeftijd van 58 jaar

Beroep: Koopman

Broer van Salomon Jonas Heiman Frankenhuis.

Kurt Falkenstein

Stadtlohn, 27 mei 1930 – Amstelveen, 27 februari 2022

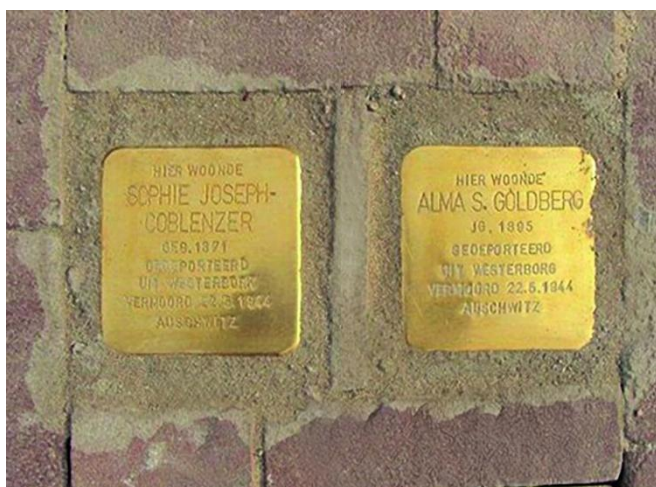
Neefje

Overleefde de oorlog door ingrijpen van verzetsvrouw Lida Kempkes.

20. Stolpersteine - Markt 1, Haaksbergen

Adres	Door omnummering is dit nu Spoorstraat 2.
Herdachte personen	Sophie Joseph-Coblenzer, Alma S. Goldberg, slachtoffers van het nationaalsocialisme, omdat zij joods waren.
Soort	Messingplaatje op betonnen blok.
Meer informatie over Stolpersteine	stolpersteine.app – de link werkt niet, mail gezonden
Meer informatie over bewoners	joodsmonument.nl - Sophie Joseph-Coblenzer joodsmonument.nl - Alma S. Goldberg

Hier woonden **Alma Goldberg** en **Sophie Jozeph-Coblenzer**

Alma Goldberg woonde met haar tante Sophie Joseph-Coblenzer op hetzelfde adres in Haaksbergen. Zij doken samen onder bij Gerhard Baltink. Ze zijn verraden en via de concentratiekampen Amersfoort en Vught naar Auschwitz op transport gesteld en daar meteen vermoord.

Alma Goldberg

Twistingen, 29 mei 1895 – Auschwitz, 22 mei 1944

Bereikte de leeftijd van 48 jaar

Beroep: Fabrieksarbeider

Sophie Joseph-Coblenzer

Wehden, 22 december 1871 – Auschwitz, 22 mei 1944

Bereikte de leeftijd van 72 jaar

Overige tastbare herinneringen in gemeente Haaksbergen

21. Oorlogsmonument in Sint Isidorushoeve

Adres	Beckummerweg 11, Sint Isidorushoeve
Locatie	Het monument is geplaatst bij het gemeenschapshuis 't Meuken', gelegen aan de Beckummerweg in Sint Isidorushoeve (gemeente Haaksbergen).
Herdachte personen	Acht Hoevenaren die omkwamen door oorlogsgeweld tijdens de bezetting 1940-1945.
Soort	Stenen zuil uit rode baksteen opgetrokken, waarin twee plaquettes van witte natuursteen zijn gemetseld. Het geheel is geplaatst op een cirkelvormig plaveisel.
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

Het oorlogsmonument in Sint Isidorushoeve (gemeente Haaksbergen) is een uit rode baksteen opgetrokken zuil, waarin twee plaquettes van witte natuursteen zijn gemetseld. Het geheel is geplaatst op een cirkelvormig plaveisel.

Tekst

De tekst op de eerste plaquette luidt:

'1940 – 1945

ANTOON ONLAND

GREBBEBERG 13-5-1940

G.A.B. WILDERS MEIJERINK

EN HAAR KINDEREN

MARIE FRANS

JOKE FONS

J.B. JANNINK

G.A. KEIZERS

ST ISIDORUSHOEVE 31-3-1945.'

Wijziging

Oorspronkelijk stond het monument op de kruising Goorsestraat / Beckummerweg. Na restauratie is het herplaatst bij het gemeenschapshuis 't Meuken', die zorg draagt voor het onderhoud.

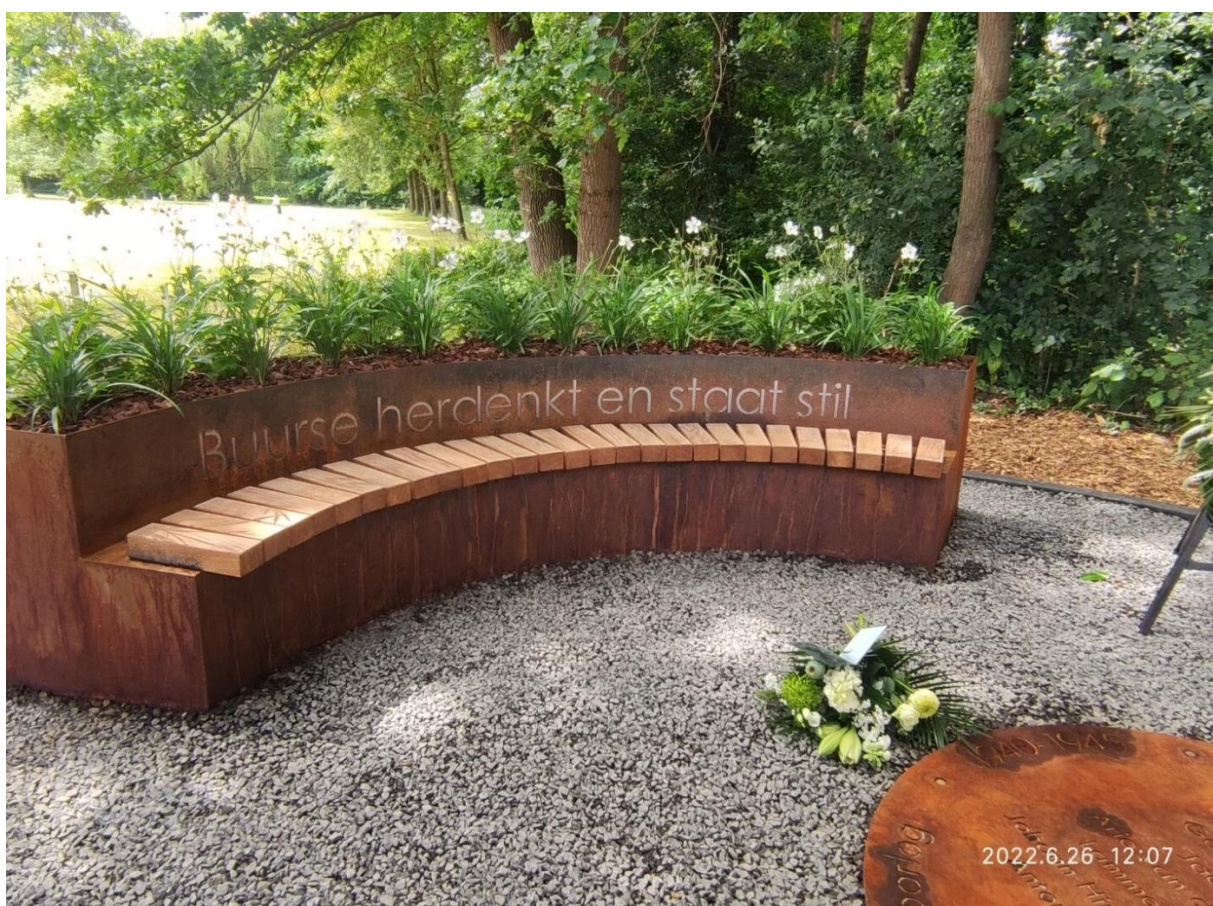
De geschiedenis

Het oorlogsmonument in Sint Isidorushoeve (gemeente Haaksbergen) is opgericht ter nagedachtenis aan alle inwoners van dit kerkdorp die tijdens de bezettingsjaren door oorlogshandelingen zijn omgekomen.

22. Oorlogsmonument in Buurse

Adres	Broekheurnerweg, Buurse
Locatie	Het monument bevindt zich langs de Broekheurnerweg, tegenover huisnummer 72, te Buurse (gemeente Haaksbergen).
Herdachte personen	Acht Buursenaren die omkwamen tijdens de Tweede Wereldoorlog.
Soort	Gedenkbank
Ontwerper	Ymke ter Beek
Onthulling	26 juni 2022 door Dina Nabers en Bernard ter Huurne samen met kinderen van Basisschool Buurse en Duitse Noabers.
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

Het oorlogsmonument in Buurse bestaat uit twee delen: een gedenkbank met beplanting en een cirkel. Beide elementen zijn vervaardigd uit cortenstaal. Het geheel is geplaatst in een cirkelvormig grindperkje.

Tekst

De tekst op de voorzijde van de gedenkbank luidt:
'BUURSE HERDENKT EN STAAT STIL'

De tekst op de cirkel luidt:

‘BUURSE HERDENKT HAAR SLACHTOFFERS DIE VIELEN TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG’

Op de cirkel staan de namen en leeftijden van de acht slachtoffers.

De geschiedenis

Het oorlogsmonument in Buurse (gemeente Haaksbergen) is opgericht ter nagedachtenis aan de medeburgers die tijdens de bezettingsjaren door oorlogsgeweld zijn omgekomen. Bij dit monument wordt stilgestaan bij zowel Nederlandse als Duitse inwoners van het dorp Buurse.

Het monument is geplaatst in samenwerking met de Duitse plaatsen Alstätte, Lünten en Vreden. Vroeger kenden we niet een hele strakke grens met Duitsland. Zelfs niet in de Tweede Wereldoorlog. Onder de slachtoffers zijn twee Duitsers, die destijds in Buurse woonden. Ook zij kregen een oproep van de Duitse Wehrmacht.

(bron: www.buurse.nl)

De namen van de slachtoffers luiden:

Aart van den Berg (29 jaar), Gerrit Willem Gleis (20 jaar), Johannes Hermann Himmelberg (37 jaar), Jacob Koenraad Krikke (29 jaar), Lammert Korten (31 jaar), Anton Olbering (38 jaar), Gerhardus Stephanus Onland (23 jaar) en Johannes Antonius Wilmer (22 jaar).

Oprichting

Het monument is opgericht door de gemeente Haaksbergen in samenwerking met de Duitse plaatsen Alstätte, Lünten en Vreden.

Onthulling

Op zondag 26 juni 2022 is het monument ceremonieel onthuld door broer en zus Bernard ter Huurne en Dina Nabers-ter Huurne samen met leerlingen van de basisschool in Buurse. In aanwezigheid van de Duitse ‘Noabers’ werden verhalen gedeeld met een muzikale omlijsting.

Lange verhaal:

In de dorpskern van Buurse is op 26 juni 2022 een oorlogsmonument geplaatst. Hiermee herdenken we de acht Buursenaren die tijdens Tweede Wereldoorlog om het leven zijn gekomen. Het monument is geplaatst in samenwerking met de Duitse plaatsen Alstätte, Lünten en Vreden. Vroeger kenden we niet een hele strakke grens met Duitsland. Zelfs niet in de oorlog. Het witte veen en het haaksbergerveen gaat over in Duits grondgebied. We verstaan elkaar ook goed, het Twents en ‘plat-Duuts’ lijken veel op elkaar. Onder de genoemde slachtoffers zijn twee Duitsers, die destijds in Buurse woonden. Zij kregen, ondanks dat ze in Nederland woonden, een oproep van de Duitse Wehrmacht.

Het oorlogsmonument is onthuld door Dina Nabers en Bernard ter Huurne samen met kinderen van Basisschool Buurse. Samen met onze Duitse Noabers was er een middag met veel verhalen en muziek.

Presentatie boek: Herinneringen aan de Tweede wereldoorlog opgetekend door de toen nog jonge Buursenaren.

23. Vier V1 startbanen tussen Haaksbergen en Enschede

Adres	Buitengebied Haaksbergen/Enschede
Meer informatie	tracesofwar – Feuerstellung Assinkbos

(V1 startbaan Assinkbos)

Er schijnen in het gebied tussen Haaksbergen en Enschede vier V1 startbanen te zijn geweest. De startbanen zijn voltooid, maar nooit in gebruik geweest, omdat de oorlog inmiddels afgelopen was.

Het betreft de volgende locaties:

- 1- startbaan in het Assinkbos (toen en nu eigendom van de fam. L. van Heek).
- 2- startbaan te nabij de Helmerhoek
- 3- startbaan aan de weg naar Enschede, de huidige Enschedesestraat achter boerderij de Ziepe. Deze boerderij is vinden aan de Enschedesestraat 188. Hier zijn nog diverse resten in de grond aanwezig, o.a. de betonbaan en put voor koelwater. De betonbaan begint direct achter de boerderij en gaat een heel stuk het bos in. Het is ook te bereiken via een bospad vanaf de Molenbeltenweg.
- 4- startbaan nabij gebied de Rutbeek (nu camping Twente).

De resten van de startbaan in het Assinkbos zijn recent teruggevonden, het was een lange tijd niet zeker of deze baan ooit bestaan heeft. In archieven wordt er over gesproken, maar bewijs was tot op heden nooit gevonden. De resten van de Feuerstelling in het Assinkbos bevinden zich op het landgoed Het Lankheet. Wandelaars mogen het terrein betreden en het wandelpad gaat er langs.

In het Assinkbos zijn funderingen teruggevonden van de lanceerinrichting en een betonweggetje naar een rangeerplaats / opslagplek. De lanceerinrichting is gericht op Antwerpen, en loopt dwars

over een wandelpad. Het was bedekt met grond en beplanting en is daarom jarenlang onontdekt gebleven.

24. Schijnvliegveld Witteveen

*door Hendrik Scholten

Veel mensen weten niet meer dat in het natuurgebied Witteveen in Buurse tijdens de Tweede Wereldoorlog een bijzonder militair terrein was ingericht. Half op Nederlandse, half op Duits gebied gelegen, bevond zich daar een zogenaamd schijnvliegveld. Aan de Nederlandse kant op de kruising Bramerveldweg en Witteveenweg.

Na de inval van de Duitsers in mei 1940 werd ook vliegveld Twente door de Duitsers bezet en de naam werd direct veranderd in Fliegerhorst Twente. Dit vliegveld lag voor de Geallieerden midden op de route naar Berlijn. Uit veiligheidsoverwegingen liet men nepvliegvelden aanleggen. Deze namaakvliegvelden moesten vanuit de lucht niet van echte te onderscheiden zijn. Een van de nepvliegvelden werd in 1941/1942 ingericht in het Witteveen. Dat gebied kende toentertijd nog een relatief boomloos heidelandschap. Er werd een start en landingsbaan uitgezet van ongeveer 600 meter lang en 50 meter breed. De Nederlandse Heidemij maaide voor de aanleg de heide kort. De baan strekte zich uit vanaf de boerderij van de familie Temmink (nu Jannink) toen met huisnummer F19 nu Witteveenweg 10 tot aan een toen ook gebouwde barak dichtbij de Griezen Gertrud. De Griezen Gertrud is een meertje half-gelegen in Nederland en half in Duitsland. In het midden van dit meertje staat de grenspaal nummer 838C met opschrift O/M, een afkorting van Overijssel/Münster. Bij de aanleg van het vliegveld bevalen de Duitsers de familie Temmink hun huis en erf te verlaten. Het gezin Temmink bestond toen uit 14 personen. Vader Jans Temmink weigerde met zijn grote gezin te vertrekken en na veel gesteggel gingen de Duitsers hiermee akkoord. De Duitsers maakten toen voor hen op het erf een grote schuilkelder, waar de familie bij luchtalarm kon verblijven. Ook maakten zij rondom de woning ter bescherming een wal van op elkaar gestapelde schadden. De soldaten staken deze schadden hiervoor in het naastgelegen Witte Veen.

De houten barak waarin de soldaten verbleven was voorzien van een plat dak. Het was een gebouw van ongeveer 10 bij 20 meter. De binnenkant was bekleed met glaswol. Boven op de barak hadden de Duitsers heide gepakt (maaisel van de Heidemij) om niet te veel op te vallen in het landschap. Tussen de barak en het meertje was een waterput aangelegd. De soldaten beschikten in de barak over een groot fornuis. Deze diende voor het koken en verwarmen van de barak. Etenswaren werden er waarschijnlijk aangevoerd, want bijna dagelijks kwamen er vrachtwagens. Bij de boerderij van Temmink brachten de soldaten zwartbonte biggen om deze voor de bezetting (12 personen) van het vliegveld te mesten. Het voer hiervoor werd door de soldaten aangeleverd. Deze gevlekte varkens waren de bonte Bentheimers. Toentertijd een zogenaamd grensoverschrijdend ras, in Twente net zo populair onder varkenshouders als in het aangrenzende Bentheim. Wanneer de varkens op gewicht waren werden deze op het vliegveld door de soldaten geslacht.

De soldaten die er verbleven waren voornamelijk veteranen van het oostfront, die dusdanig gewond waren geraakt dat ze niet aan het front meer inzetbaar waren. Ze waren in het bezit van een eremedaille. Ook wel spottend genoemd de "Bevroren Fleish Medaille" omdat de verwondingen onder andere bestond uit afgevroren lichaamsdelen. Over het algemeen waren deze soldaten vriendelijke personen. Bij de boeren in de buurt werden eieren verkregen, geruild met scheermesjes, die in Nederland in die tijd moeilijk te krijgen waren.

Het terrein van het schijnvliegveld was verboden terrein en werd streng bewaakt. Iedereen werd onmiddellijk weggestuurd. Bij de ingang het terrein stond een bord met de volgende tekst:

Verboden Toegang
Levensgevaarlijk
Iedereen die het terrein betreedt
wordt doodgeschoten.
Ortskammandant

Het woord doodgeschoten in het rood.

Aan de bosrand stonden imitatie-hangars die keurig waren gecamoufleerd. Ongeveer 12 houten vliegtuigen stonden gedeeltelijk in de bosrand en gedeeltelijk in het vrije veld. Op een houten stelling was een uitkijkpost. Hoogte ongeveer 5 meter. Op het terrein in de omgeving verspreid stonden telkens in V-vorm geplaatste groepen van 3 rode lampen. Buurman Temmink vermeldde, dat bij nachtelijke Engelse luchtaanvallen de rode lichten vaak werden aangestoken. Wanneer de vliegtuigen dan boven het vliegveld waren werden de lichten uitgedaan. Ook werden er lichtkogels afgeschoten. Voor het laten branden van de lichten had men stroom nodig. De naastgelegen boerderijen hadden in die tijd nog geen aansluiting. Daarom haalde men de stroom van de verder afgelegen boerderij Rolver in de buurschap Gerwinkhook in Alstätte. Dit boerenerf beschikte wel over een aansluiting. Ook maakte de bezetting gebruik van aggregaten. De omliggende boeren moesten wel de palen voor de nodige stroommasten leveren. Ook werden de Duitse noaberboeren verplicht om een soldaat logies aan te bieden.

Soms werden teertonnen op het vliegveld in brand gestoken en schoot men zo nu en dan gekleurde lichtkogels de lucht in. Bij dit schijnvliegveld werd meteen een Flakstelling (van Flieger Abwehr Kanone), een stelling met luchtdoelgeschut, geplaatst. Deze bevond zich aan de Bramerveldweg. Deze stelling had ook een zoeklicht. Het idee moet zijn geweest om de geallieerde toestellen die het schijnvliegveld aanvielen, meteen af te schieten. Om de Flaktroepen te kunnen laten schuilen werd er een zigzag loopgraaf gegraven aan de Bramerveldweg. Deze is tegenwoordig nog (deels) te zien. Ook werden er op een kleine verhoging aan de Witteveenweg mitrailleurs geplaatst. Er zijn enkele luchtaanvallen op het vliegveld uitgevoerd door toestellen (bommenwerpers en jachtbommenwerpers). Deze aanvallen waren geen grootscheepse bombardementen. Maar de

bomkraters die nu nog te zien zijn , bewijzen dat er bommen zijn afgeworpen. Bij een explosieven onderzoek door Tavela in 2019 hebben zij op het vliegveld en nabij gelegen terreinen 15 bomkraters kunnen lokaliseren. Wel wordt aangenomen dat de geallieerden al vroeg wisten dat het hier om een schijnvliegveld ging. Ook het verzet in Nederland wist van het bestaan en in een melding van 16 april 1944 wordt het schijnvliegveld en de inrichting ervan beschreven.

Bij de bevrijding in 1945 verliet de bezetting onmiddellijk het terrein. Bepaalde onderdelen van de aanwezige opstallen vormden voor de boeren in de omgeving welkome materialen. Zonen van de familie Temmink ontfermden zich over de achtergebleven geweren en munitie. Dit werd hen echter snel weer afgenomen door de jachtopziener Fredrik Mollenhorst. Hij dumpte alles in de door de Duitsers geslagen put bij de barak. Het terrein zelf lag enkele jaren in de sperzone van 500 meter langs de Duitse grens. De bewoners en de bezoekers van deze zone moesten over een pasje beschikken.

Bij de bevrijding in 1945 verliet de bezetting onmiddellijk het terrein. Bepaalde onderdelen van de aanwezige opstallen vormden voor de boeren in de omgeving welkome materialen. Zonen van de familie Temmink ontfermden zich over de achtergebleven geweren en munitie. Dit werd hen echter snel weer afgenomen door de jachtopziener Fredrik Mollenhorst. Hij dumpte alles in de door de Duitsers geslagen put bij de barak. Het terrein zelf lag enkele jaren in de sperzone van 500 meter langs de Duitse grens. De bewoners en de bezoekers van deze zone moesten over een pasje beschikken.

25. Schuilhut in Lankheet/Assinkbos

Adres	Lankheet/Assinkbos
Locatie	De schuilhut is niet vrij te bezoeken.
Herdachte personen	Ongeveer twintig joodse burgers die op deze plek ondergedoken hebben gezeten.
Soort	Een beuk met daarnaast een metalen Jodenster.
Meer informatie	Boek Kom vanavond met verhalen – Eibergen in oorlogstijd. Deel 1 De Jodenvervolging. Te lezen in bibliotheek Historische Kring Haaksbergen.

Een verhaal dat in herinnering moet blijven

Dit monument is niet zo exclusief door zijn constructie, maar wel door de plek en het verhaal er achter.

Het staat op landgoed het Lankheet, naast het familiegraf van de familie Van Heek. Het is een beuk met daarnaast een metalen Jodenster. Het staat op de plek waar in de oorlog een schuilhut was, waar zich ongeveer 20 joden, waaronder twee gezinnen, hebben verborgen. Helaas zijn ze verraden, en naar Auschwitz afgevoerd. Alleen Van Heek en boswachter Loman die in dienst van Van Heek en de bewoners van boerderij de Oppasser aan de Assinkweg 14 wisten hier van af, wie ze heeft verraden is onbekend.

De boswachter is destijds samen met zijn zoon opgepakt door de Duitsers, ze werden later weer vrijgelaten. Jachtopziener Spikker en zijn vrouw werden ook opgepakt en verhoord nadat een dagboek van Jopie van Lieme wordt gevonden. Na 8 dagen mochten zij weer naar huis, waarna Spikker onderduikt.

Overige tastbare herinneringen m.b.t. Haaksbergen

26. Herdenkingskruis De Broeierd

Adres	Hengelosestraat, Enschede
Locatie	Het monument bevindt in het plantsoen aan de Hengelosestraat tussen Hotel-Restaurant 'De Broeierd' en het viaduct dat toegang geeft tot de Universiteit Twente te Enschede.
Herdachte personen	Acht burgerslachtoffers en werknemers van Textielfabriek D. Jordaan & Zonen die op deze plek door de bezetter zijn gefusilleerd op 3 mei 1943.
Soort	Houten kruis met aan de bovenkant het gemeentewapen van Haaksbergen en namen van de slachtoffers.
Ontwerper	Jan Jans
Onthulling	1946
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

Het herdenkingskruis in Enschede is uitgevoerd in hout. Aan de bovenzijde is het gemeentewapen van Haaksbergen aangebracht.

Tekst

De tekst op het kruis luidt:

'3 MEI 1943

W.Th.J. VAN SARK

J.H. ASBROEK

G.J. HOLTERMAN

W. BARENDs

J. OLTWATER

J.H. GEUVERS

B.H. BOS

A.B. WIJLENS.'

De geschiedenis

Het herdenkingskruis in Enschede is opgericht ter nagedachtenis aan acht Haaksbergse burgers die hier op 3 mei 1943 door de bezetter zijn gefusilleerd.

De namen van de acht slachtoffers luiden:

J.H. Asbroek (geb. Haaksbergen 01-04-1906), W. Barends (geb. Rotterdam 23-10-1913), B.H. Bos (geb. Haaksbergen 25-08-1922), J.H. Geuvers (geb. Haaksbergen 17-07-1923), G.J. Holterman (geb. Haaksbergen 12-01-1926), J. Oltwater (geb. Borculo 21-01-1881), W.Th.J. van Sark (geb. Haaksbergen 13-09-1913) en A.B. Wijlens.

In 1943 werd door 'Wehrmachtbefehlshaber' generaal F.Christiansen aangekondigd dat 300.000 Nederlandse militairen alsnog in krijgsgevangenschap zouden worden afgevoerd. Als protest tegen deze maatregel brak spontaan overal in Nederland de April-Meistaking uit. Nog voordat de officiële bekendmaking in de avondbladen van donderdag 29 april 1943 verscheen, werd dit nieuws verspreid door heel Nederland. Dit kwam doordat drukkerij Smit aan de Telgen in Hengelo diezelfde middag het nieuws al op de ruiten van de drukkerij had geplakt. Op deze wijze kon iedere voorbijganger het onheilspellende nieuws lezen, dat zich als een lopend vuurtje verspreidde.

Omdat er op het plakkaat geen melding van uitzonderingen werd gedaan, ontstond er onder de Twentse bevolking een grote onrust. Zo ook bij de arbeiders van machinefabriek Stork. In de fabriekshallen bespraken zij de inhoud van het aanplakbiljet dat zij op weg naar het werk hadden gelezen. Toen zij er lucht van kregen dat de personeelsleden van de Nederlandse Spoorwegen het werk wilden neerleggen, besloten ook zij over te gaan tot een spontane staking. De heer Tj. Roorda ging de hallen langs om iedereen op te roepen mee te doen. Diezelfde middag breidde de staking zich uit over een aantal Hengelose bedrijven, o.a. Dijkers, Hazemeyer, Zoutindustrie, De Jong en Van Dam en de voorlopers van de IJsselcentrale. Telefonistes gaven het bericht door aan collega's in andere plaatsen: 'Hengelo staakt – staakt u ook?'.

27. Monument op het landgoed "Clingendael" in Den Haag

Adres	Clingendael 7, Den Haag
Locatie	De gedenkplaat is aangebracht op de gevel van het vroegere koets- en wagenhuis, schuin tegenover het landgoed 'Clingendael' te Den Haag. Het landgoed grenst aan Oosterbeek, het Haagsche Bos, het Benoordenhout en het Haagse Duingebied. De hoofdingang bevindt zich aan de Van Alkemadelaan/Wassenaarseweg (gemeente Den Haag).
Herdachte personen	Han Jordaen en Pim Boellaard, verzetsmannen en slachtoffers van de bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog.
Soort	Bronzen plaquette
Onthulling	4 mei 1982 door Pim Boellaard.
Meer informatie	4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

Adres: Clingendael 7, Den Haag

Locatie: De gedenkplaat is aangebracht op de gevel van het vroegere koets- en wagenhuis, schuin tegenover het landgoed 'Clingendael' te Den Haag. Het landgoed grenst aan Oosterbeek, het Haagsche Bos, het Benoordenhout en het Haagse Duingebied. De hoofdingang bevindt zich aan de Van Alkemadelaan/Wassenaarseweg (gemeente Den Haag).

Meer informatie: 4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

HET MONUMENT

Vorm en materiaal

Het monument op het landgoed 'Clingendael' in Den Haag is een bronzen plaquette.

Tekst

De tekst op de gedenkplaat luidt:

'OP DEZE PLAATS WERDEN OP 14 MEI 1942 VERHOORD:

H.J. JORDAAN, GEDROPT AGENT S.O.E. GEBOREN 09-07-1918

OMGEKOMEN IN K.Z. MAUTHAUSEN OP 03-05-1945

EN

W.A.H.C. BOELLAARD, GEWESTELIJK COMMANDANT O.D. UTRECHT GEBOREN 16-08-1903,

DOOR:

HEINRICH HIMMLER REICHSFUHRER S.S. IN HET BIJZIJN VAN SEYSS-INQUART, RAUTER, SCHUMANN, HARSTER EN WOLFF.'

Wijziging

Het huidige gebouwtje waarop de herinneringsplaquette is aangebracht, is niet hetzelfde als dat waar de ondervraging plaatsvond. Dat werd in 1986 afgebroken en vervangen door een vrije kopie.

Onthulling

De plaquette is onthuld op 4 mei 1982 door Pim Boellaard.

Geschiedenis

Het monument op het landgoed 'Clingendael' in Den Haag herinnert aan het verhoor van de verzetsmannen Han Jordaan en Pim Boellaard dat hier buiten op 14 mei 1942 heeft plaatsgevonden. Landgoed 'Clingendael' was tijdens de Tweede Wereldoorlog door de bezetter in beslag genomen.

De advocaat van de Hof van Holland, mr. Vrank Booth, bezat in de 16e eeuw een eenvoudige boerderij op de grens van Den Haag en Wassenaar. In maart 1591 verkocht mr. Booth zijn bezit aan Philips Doubleth, die het terrein heeft omgevormd tot een buitenverblijf. Om het landgoed te vergroten werden aangrenzende gronden aangekocht. De familie Doubleth zou het landgoed 'Clingendael' tot 1727 in haar bezit houden. In 1727 werd de buitenplaats verkocht aan de familie Slicher, maar erfgenamen verkochten het al vlug door. Rond 1790 kwam het domein in het bezit van de familie Van Brien.

Nadat de Tweede Wereldoorlog was uitgebroken, legde rijkscommissaris dr. Arthur Seyss-Inquart in 1940 beslag op het landgoed. Voor hij in de woning trok, liet hij het huis grondig renoveren. De wintertuin aan de rechterzijde van het huis werd verbouwd tot een groot vertrek dat onder meer als eetkamer en concertzaal ging dienen. Het balkon aan de voorzijde, dat over de volle breedte van de gevel liep, werd om veiligheidsredenen gesloopt. Later richtte men een deel van de wijnkelder in als schuilplaats. Toen Seyss-Inquart in juli een kijkje nam op 'Clingendael', was hij niet tevreden met de wijze waarop de veranderingen werden uitgevoerd. Zijn vrouw Trude ging vanaf toen de verbouwingen nauwgezet volgen en stelde tevens de huishoudelijke staf samen.

Het buitenverblijf werd bewaakt door leden van de 'Grüne Polizei'. Als er hoge gasten waren, werd de bewaking overgenomen door de SS. Vrijwel alle kopstukken van het Derde Rijk hebben Nederland aangedaan en zijn daarbij op 'Clingendael' ontvangen. Onder hen waren rijksministers Frick, Rust, Rosenberg en Bache, de plaatsvervangend rijksprotector van Bohemen en Moravië, generaal Daluge, diverse 'Gauleiters' en vele anderen. In mei 1942 logeerde Reichsführer SS en hoofd van de Duitse politie Heinrich Himmler op 'Clingendael'. Seyss-Inquart liet Himmler op 14 mei kennismaken met de verzetsmannen Han Jordaan en Pim Boellaard die gevangen zaten in het Scheveningse 'Oranjehotel'.

Luitenant Hendrik Johan Jordaen (geb. 9 juli 1918, Haaksbergen) was een Engelandvaarder (een Nederlandse geheim agent) die was opgepakt tijdens het zogeheten 'Englandspiel'; een contraspionagecomplot van de bezetter. Onder de alias Johan Roessingh werd hij op 29 maart 1942 samen met Gosse Ras door de Britse Special Operations Executive (SOE) bij Holten gedropt. Zijn opdracht was om te saboteren. Ras werd op 1 mei gearresteerd, Jordaen op 3 mei. Jordaen kwam op 3 mei 1945 om het leven in het Oostenrijkse concentratiekamp Mauthausen.

Willem Anton Hendrik Cornelius Boellaard (geb. 16 augustus 1903, Delft) was een Nederlandse ondernemer, militair, politicus en verzetsman. In 1939 werd hij als reserve-kapitein bij de artillerie gemobiliseerd. Na de Nederlandse capitulatie werd Boellaard gewestelijk commandant van de Ordedienst (OD) in de regio Utrecht. Dit was een verzetsorganisatie van reserveofficieren van het Nederlandse leger. In mei 1942 werd Boellaard door de bezetter gearresteerd. Via het Kamp Amersfoort kwam hij terecht in het concentratiekamp Natzweiler-Struthof. Toen de geallieerden in september 1944 oprukten werd Boellaard overgebracht naar het concentratiekamp Dachau. Pim Boellaard heeft de oorlog overleefd.

Begin 1943 werd 'Clingendael' met het oog op een mogelijke geallieerde invasie extra beveiligd door middel van bunkers, tankversperringen en grachten, zodat de 'Vesting Clingendael' ontstond. Het historische landhuis 'Reigersbergen' moest ten behoeve van een ruimer schootsveld op last van de bezetter worden gesloopt. Toen op 'Clingendael' de grond onder zijn voeten te heet werd, verbleef Seyss-Inquart geregeld op kasteel 'Twickel' in het Overijsselse Delden.

Op 5 mei 1945 was huize 'Clingendael' 's middags in rook gehuld. De Nederlandse rentmeester had alle nog resterende leden van de Duitse hofhouding bevel gegeven zich terug te trekken in de kamers op de bovenste verdieping. De vertrekken die Seyss-Inquart had bewoond, werden onderzocht en alle papieren en boeken werden naar buiten gesleept en op het grasveld verbrand. Eén uniek document ontsnapte aan de vlammen: het gastenboek van 'Clingendael'. Na de bevrijding kwam het boek in handen van de chef-staf van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten en latere Wassenaarse wethouder, mr. dr. J. Hazenberg.

In 1954 werd de gemeente Den Haag eigenaar van landgoed 'Clingendael'. Een tijd lang bleef het huis nog bewoond door de weduwe van de laatste eigenaar, Henriëtte Elisabeth baronesse Michiels van Verduynen-Jochems. Na haar overlijden in 1968, trachtte de gemeente Den Haag een geschikte bewoner voor het Huis 'Clingendael' te vinden. Mede door een grote subsidie van het toenmalige ministerie van C.R.M. kon het gebouw worden gerestaureerd en aangepast aan de nieuwe bewoner. Dit werd het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken.

Overig

Lida Kempkes

Lida Kempkes-Smits

***“Niet kletsen,
maar je van de domme houden”***

1907 - 1984

Geschiedenis

Lida Kempkes stond in Haaksbergen bekend om haar goede werk in de Tweede Wereldoorlog. Wie was deze opmerkelijke vrouw? Om haar niet te vergeten het volgende verhaal.

Op 3 april 1907 werd Lida Smits geboren in Enschede aan de Brinkstraat. Op 30 januari 1930 trouwt zij met horlogemaker Bertus Kempkes uit Winschoten. In 1933 huren ze het pand aan de Blankenburgerstraat 10 in Haaksbergen en beginnen hier een juwelierszaak. Ze krijgen drie kinderen, Karel (1936), Lidy (1939) en Peter (1946).

Gültig bis 31. Januar 1945

Bescheinigung

Name: Kempkes E.F.H. ausübender Beruf: Uhrmacher
wohnhaft: Haaksbergen geb. 7.4.04
Geburtsbeweis: H 2 002501 ist bei der
Firma: selbständig in: Haaksbergen
beschäftigt und wird für die Weiterführung des genannten Betriebes im
Interesse der Wehrmacht benötigt.

 Dienstseigel

Stempel und Unterschrift des Arbeitgebers

Haaksbergse synagoge en Thorarollen in de Tweede Wereldoorlog

Bertus Kempkes had de sleutels van de Haaksbergse synagoge. Hij heeft de Thorarollen en het zilveren vaatwerk in veiligheid gebracht en bij hem op zolder verstopt.

Synagoge Haaksbergen

Thorarollen synagoge Haaksbergen

Verzetwerk

Lida Kempkes bleek een dappere en onverschrokken verzetsstrijder. “Niet kletsen, maar je van de domme houden”, blufte zij zich overal doorheen. Ze hielp joodse mensen met gevaar voor eigen leven aan onderduikadressen, kleding, geld en voedselbonnen en bracht zo velen in veiligheid op verschillende plekken in ons land. Bertus wist aanvankelijk niets van deze activiteiten.

Hieronder volgen een aantal gebeurtenissen, die getuigen van haar onverschrokkenheid, doorzettingsvermogen en moed.

Hulp aan Joden

Zo had zij in haar gezin een twee maanden oude baby van joodse ouders opgenomen. De haren van deze Sally de Vries werden regelmatig gebleekt, zodat hij kon doorgaan voor een jonger broertje van de kinderen Kempkes. Na de oorlog ging hij terug naar zijn ouders in Neede.

Kinderen Salomon Frankenhuis

Max Frankenhuis

De familie Kempkes woonde tegenover de joodse slager Salomon Frankenhuis en zijn gezin. De ouders Kempkes waarschuwden Salomon keer op keer om niet naar een werkkamp te gaan, maar onder te duiken met zijn gezin. De slager kon of wilde dit toen niet. In de zomer van 1942 zit Salomon in kamp Overbroek, later in Westerbork, denkend dat zijn gezin veilig is. Maar op vrijdagavond 2 oktober 1942 moet de rest van het gezin mee naar Enschede, inclusief hun twaalfjarige neefje Kurt Falkenstein, eerder al gevlucht uit het Duitse Stadtlohn. Lida Kempkes komt echter tussenbeide en zegt kordaat dat deze jongen niet op de lijst staat! Kurt duikt direct bij Kempkes onder. Na verloop van tijd waarschuwt politieagent Lucas Lida dat Kurt is gezien door iemand. Hierop brengt zij hem in de nacht achterop de fiets naar Damsholte bij Lemelerveld. Kurt overleeft de onderduik en de Tweede Wereldoorlog. (voor een uitgebreid artikel over Kurt zie blz.5682 t/m 5691 in Aold Hokseberge door Eric Ooink).

Philip en Henriëtte de Vries uit Neede, Else Frank met haar zoon Kurt (13 jr.) en ook Max Frankenhuys (6 jr.) uit Haaksbergen worden door Lida veilig ondergebracht bij haar zus en zwager, Maria en Wilhelm Roeloffzen, in Apeldoorn. Hierdoor moest deze familie van acht nog eens vijf monden extra voeden. Dankzij Lida werd echter nooit honger geleden en bracht zij regelmatig onder meer eten/bonnen, leesvoer en kleding.

Voedselbonnen

Dekmantel

In Haaksbergen wordt over Lida gekletst “dat ze het met de Duitsers doet”. In het huis van Kempkes was een kamer gevorderd voor een Duitse officier. Ze kregen hierdoor een “Bescheinigung” en kon de winkel open blijven. In de keuken kregen Duitse soldaten koffie van Lida. Mensen zagen haar ook buiten in het veld lachen met Duitse soldaten.

Een Oostenrijkse soldaat, gelegerd in OLS Dorp, werkte ook in hun horlogezaak als horlogemaker. Hij waarschuwde via het kerkpad achterom een paar keer voor razzia's en heeft hiermee levens gered. In de achterkamer en boven zaten onderduikers.

Haaksbergse Ondergrondse en de centrale rol van Lida

Tot de taak van deze groep behoorde o.a. het distribueren van bonkaarten, het regelen van valse persoonsbewijzen, registratie van militaire activiteiten, hulp aan geallieerde vliegers, Joden, vluchtelingen, onderduikers, training met wapens en zorgen voor wapenvervoer.

Lida was een dominante spil in het netwerk van de Haaksbergse Ondergrondse. Ze heeft aan alles meegedaan: hulp aan joden, betrokken bij de droppings van wapens, meedoen aan de overval op het Huis van Bewaring in Almelo en het verstoppert van verschillende onderduikers (joden, verzetsstrijders en piloten) in haar huis.. Ze hielp met het opvangen en onderbrengen van geallieerde vliegers en het verstrekken van valse persoonsbewijzen. Lida was ook in het bezit van een vals persoonsbewijs (op naam van Liesje Katharina Ubben, geboren op 10 april 1908 in Maastricht).

Wapens, munitie en schietoefeningen

De wapen- en munitievoorziening werd voornamelijk vanuit Enschede verzorgd. Ook Lida trapte vele kilometers op een oude fiets met het gevaarlijke transport hiervan. Ze gaf les aan leden van de B.S. wat betreft het hanteren van automatische wapens (stenguns). Zij kon een wapen sneller uit elkaar halen en weer in elkaar zetten dan wie ook! In de Twentse Kabelfabriek werden accu's opgeladen voor de geheime zenders en in de kelder werd geoefend met stenguns, net als in de kelder van de Coöperatieve Zuivelfabriek Haaksbergen.

Lida bracht met haar man Bertus wapens en munitie weg op een boerenkar naar Enschede. Het geheel was ingepakt in een zeil en afgedekt met een flinke lading mest. Net buiten Haaksbergen werden ze aangehouden door twee Duitse soldaten. Die vroegen een lift richting Enschede. Tot verbazing van Bertus gaf Lida meteen toestemming. De soldaten legden zelf een zeil over de mest en reden mee tot Usselo.

Overval op het Huis van Bewaring in Almelo

Lida Kempkes regelt via tandarts de Groot een auto. Ze rijdt met de Haaksbergse broers Theo en Herman Wildenborg naar Almelo naar het Huis van Bewaring. De Almeloze Knokploeg bevrijdt daar op 22 maart 1944 de verzetsstrijders Piet van Dijk en Fons Gerard. Piet gaat mee met de Almeloze Knokploeg. Fons wordt door Albert Wildenborg in de melkauto van de Haaksbergse Coöperatieve Zuivelfabriek meegenomen. Neef Fons (Fonny) Gerard duikt onder bij Lida. Zij laat hem, verkleed als vrouw (een idee van Lida) met pruik, make up en dameskleding, zeven maanden bij haar wonen. Lida regelt een vals persoonsbewijs voor hem met de naam "mejuffrouw Annie Boot". Iedereen noemt "haar" consequent "juffrouw Annie". Later in Hengelo herkent zijn eigen moeder hem eerst niet. De Duitse officier heeft nooit geweten dat er maandenlang enkele meters van hem vandaan een verzetsstrijder verstopt zat.

Huis van bewaring Almelo

Mejuffrouw Annie Boot

Redding van twee geallieerde vliegeniers

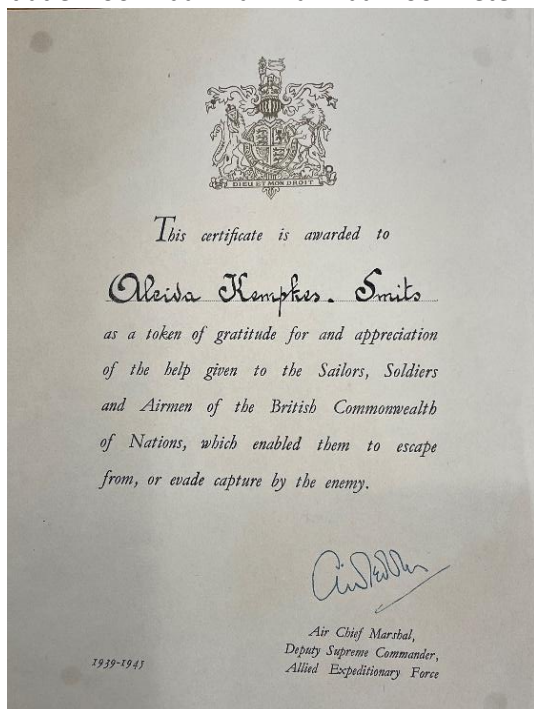
Twee geallieerde vliegeniers komen op 22 februari 1945 uit hun neergeschoten bommenwerper per parachute neer in de buurt van Gronau. Hank Eberly en Max Makofski zwerven dagenlang rond onder heel moeilijke omstandigheden. Uiteindelijk komen ze bij de boerderij van Jan Temmink (Erve Vregelman aan de Kerkweg) en schuilen in een oud kippenhok. Zoon Gerrit haalt meester Katier uit de Rietmolen als vertaler erbij. Na contact met de ondergrondse worden ze opgehaald door de Haaksbergse B.S.commandant Barmen 't Loo samen met Lida Kempkes. Allebei nemen ze een vliegenier op in hun huis. Later worden Hank en Max naar de familie Lottering gebracht aan de Geukerdijk. Vader en BS-er Jan Lottering wordt op 1 april, tijdens de bevrijding van Haaksbergen, door een Duitse soldaat in de

rug geschoten en overlijdt later aan zijn verwondingen. Op 5 april wordt Jan, na een indrukwekkende rouwdienst, met militaire eer begraven op de begraafplaats aan de Enschedesestraat. Ook Eberly en Makofski zijn hierbij aanwezig en keren daarna op 9 april via Eindhoven terug naar Engeland.

Waardering voor Lida en haar vele activiteiten in de oorlog

Voor haar betoonde moed en al haar verzetswerk weigerde Lida een kruisje. Ze kreeg een Amerikaanse- en een Britse oorkonde, als ook een van het Commando Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten. Vanuit Israel kreeg ze op 27 oktober 1999 postuum het hoogste eerbetoon in de vorm van de Yad Vashem-onderscheiding (medaille en oorkonde) voor haar hulp aan ondergedoken joden, een onderscheiding voor niet-Joden die tijdens de Holocaust hun leven waagden om Joden te redden. Ook Lida's zus en zwager, Maria en Wilhelm Roeloffzen, kregen deze onderscheiding. Het initiatief voor Lida kwam van haar zoon Peter.

Britse oorkonde

Yad Vashem oorkonde

Na de oorlog

In Haaksbergen verbiedt Lida meteen na de oorlog het kaalknippen van vrouwen, die met de Duitsers hebben samengewerkt. Regelmatig zei ze: "Je mag geen kwaad met kwaad vergelden!" en "Je mag de kinderen van foute ouders niet veroordelen om wat hun ouders hebben gedaan!"

Na de oorlog was ze verbitterd. "Hebben we dan niets geleerd? Is het allemaal voor niets geweest?" Lida heeft nooit iets aan haar (klein-)kinderen verteld over de oorlog. Er werd niet over gepraat. Ze vond het heel normaal wat ze had gedaan en was blij dat ze niemand had hoeven doodschieten. Ze ergerde zich aan velen die zich op de borst klopten voor hun aandeel in de ondergrondse. "Wij deden het vuile werk, maar zij die de grootste mond hadden, kwamen op de voorgrond te staan"...De oorlog heeft haar veranderd. Ze moet wel traumatische ervaringen hebben gehad, omdat ze 's avonds voor de deur stond te kijken en alles op slot deed. Het moest altijd veilig zijn... Rond 1960 kunnen ze de winkel kopen.

Overlijden

Bertus overlijdt op 5 augustus 1968. Hij ligt begraven op de begraafplaats aan de Enschedesestraat. De juwelierszaak is in 1969 gesloten.

Op 1 augustus 1984 overlijdt Lida op 77 jarige leeftijd in het ziekenhuis Stadsmaten te Enschede. Ze ligt naast haar man Bertus begraven.

Overlijdensadvertentie Lida

Haar graf aan de Enschedesestraat

Stolpersteine (Struikelstenen) in Haaksbergen

Hoe het begon

De Duitse kunstenaar Gunter Demnig begon in 1996 en 1997 met het leggen van de eerste Stolpersteine in de Berlijnse wijk Kreuzberg en in Köln. In 2000 startte het Stolpersteine-project officieel.

Een Stolperstein is een betonnen steen van 10 x 10cm, met aan de bovenkant een messing plaatje waarin de naam, geboorte- en overlijdensdatum en de plaats van overlijden wordt gestanst.

Het is een herinnering aan de vele slachtoffers van de Holocaust en het Naziregime in de Tweede Wereldoorlog, want Stolpersteine zijn gedenksteden en geen grafstenen.

De Stolperstein wordt geplaatst in de stoep voor het voormalige woonhuis van het slachtoffer, op de plek waar deze mens ooit deel uitmaakte van de samenleving.

Gunter Demnig geeft zo ieder slachtoffer een eigen monument.

Zijn motto is: **'EEN MENS IS PAS VERGETEN ALS ZIJN OF HAAR NAAM VERGETEN IS'**.

Inmiddels liggen er Stolpersteine in minstens 1200 plaatsen in Duitsland, Oostenrijk, België, Kroatië, Tsjechië, Finland, Frankrijk, Griekenland, Italië, Hongarije, Litouwen, Luxemburg, Moldavië, Nederland, Noorwegen, Polen, Roemenië, Rusland, Slowakije, Slovenië, Spanje, Zwitserland, en Oekraïne.

In Nederland werden de eerste Stolpersteine gelegd op 29-11-2007 in Borne.

Waar zijn ze geplaatst

Beatrixstraat 73, Haaksbergen

Blankenburgerstraat 5, Haaksbergen

Blankenburgerstraat 21, Haaksbergen

Eibergsestraat 89, Haaksbergen

Jhr. Von Heijdenstraat 20, Haaksbergen

Markt 1, Haaksbergen

Molenstraat 59, Haaksbergen

Zeedijk 9, Haaksbergen

Zeedijk 25, Haaksbergen

Stolpersteine, Haaksbergen verschillende locaties

Meer informatie: [stichting-stolpersteine](http://stichting-stolpersteine.nl)

Stolpersteine, sinds 1992 gemaakt door de kunstenaar Gunter Demnig (link) zijn messing steentjes waarmee we de slachtoffers van het nationaal-socialisme rond en tijdens de Tweede Wereldoorlog herdenken. De messing Stolpersteine worden daarvoor in de stoep geplaatst voor de laatste (vrij gekozen) woning van de slachtoffers.

Op elk messing steentje staat de naam van één slachtoffer. Daaronder staan het geboortjaar, plaats en datum van arrestatie door of namens het regime (wanneer van toepassing). En als laatste de plaats en datum waar het slachtoffer werd vermoord of is overleden.

Synagoge Haaksbergen

De synagoge werd gebouwd in 1828 uit sloopmateriaal van de villa de Stoepe uit 1727. Details van die materialen zijn nog steeds te zien, zoals de Bentheimer zandstenen fundering en de kloostermoppen opbouw.

De vensterbanken en een gevelsteen zijn ook mooie details. In de noordmuur is nog een litteken te zien van de in 1908 gesloopte uitbouw die diende als ritueel bad, het 'mikwe'. In de oorlog is het gebouw nagenoeg ongeschonden gebleven. De Joodse gemeente van Haaksbergen is in die jaren gehalveerd. Het interieur is nog volledig in oude stijl. Het liturgisch meubilair is in eenvoud uitgevoerd. In de Heilige Arke bevinden zich de wetsrollen, die heden nog gebruikt worden door de Liberaal Joodse Gemeente Twente, die er sinds de renovatie van 1982 in huist. Op het gazon naast de synagoge staat het beeld van Betsy Frankenhuis, symbool van de weggevoerde en vermoorde Haaksbergse joden, waarvan zij de jongste was. Tijdens de openstelling krijgt u uitvoerige uitleg over het gebouw en het jodendom.

Boeken over WOII in Haaksbergen en omgeving

Onderstaand boeken die informatie bevatten over de Tweede wereldoorlog in Haaksbergen en omgeving en boeken voor dit onderwerp van belang zijn.

In website van de Historische Kring Haaksbergen kunnen de [boeken in de bibliotheek](#) worden opgevraagd. Door bij zoeken bijvoorbeeld 'oorlog' in te typen worden er 273 boektitels getoond met de informatie in welke kast ze staan. Bij 'tweede wereldoorlog' worden er 135 boektitels getoond. Het programma zoekt niet alleen in de titel maar ook op bijvoorbeeld trefwoorden. De trefwoorden bij een boek worden zichtbaar door op het vergrootglas rechts (Bekijk boek) te klikken. Daarom zijn in onderstaande lijst slechts een beperkt aantal titels opgenomen.

Titel	Auteur	Bibliotheek HKH	Opmerking
Dorp in de mediene De geschiedenis van de joodse gemeenschap in Haaksbergen.	Geritz-Koster R. en Karseboom...	938.2 DORP GERI	De geschiedenis van de joodse gemeenschap in Haaksbergen vanaf 17e eeuw tot na de Tweede Wereldoorlog.
Het uur der bevrijding is thans ook voor U aangeboren Haaksbergen 1940-1945	Schulten H.G.M. en Penris J.	938.2 OORL SCHU	
Kom vanavond met verhalen Deel 1 De Jodenvervolging Deel 2 De moed der machtelozen Deel 3 Hoe de oorlog is verdwenen	Wesselink E.H.	938.1 GELD EIBE WESS	Eibergen in oorlogstijd
Onder de vliegroute	Brummelman H.J.	938.2 OORL BRUM	Oorlog en luchtbescherming in Haaksbergen.
De grootste bankoverval aller tijden	Krake F.		
De illegalen Illegaliteit in Twente & het aangrenzende Salland 1940-1945.	Hilbrink C.	928.7 HILB	Het verzet van de Nederlandse bevolking tegen de Duitse bezetting.
SIPO eb SD in Twente 1940 – 1945	Cornelissen C.B.		
De synagoge van Haaksbergen.	Oude Engberink B.	938.2 KERK SYNA	
Staken op leven en dood	Dijkstra E. en Morssinkhof H.		
Pietepoetsekske Een stadse boerin.	Huerne-Wilmer ter H.	938.2 HUER	Historische verhalen. Pag. 38 – 40 schijnvliegveld in het Witteveen.
Het uur der bevrijding is thans ook voor U aangeboren Haaksbergen 1940-1945	Schulten H.G.M. en Penris J.	938.2 OORL SCHU	Pag. 37 herdenkingskruis De Broeierd.
Het Englandspiel en de geheime diensten in Londen	Frans Becker en Tamara Becker		Informatie over Han Jordaan te vinden op pag. 157, 159-160, 170-175, 260, 263-264, 294, 296, 317-318, 335, 337, 402 en foto pag. 406.
Kom vanavond met verhalen – Eibergen in oorlogstijd. Deel 1 De			

Titel	Auteur	Bibliotheek HKH	Opmerking
Jodenvervolging.			

Bronnen

Algemeen

- Stolpersteine in Oldenzaal (Stichting Stolpersteine Oldenzaal)
- www.tracesofwar.nl
- www.joodsmonument.nl
- www.4en5mei.nl
- www.oorlogsbronnen.nl
- www.haaksbergennatuurlijk.nl
- archief Anne Frankproject Haaksbergen
- www.oorlogsgravenstichting.nl/

Herdenkingsmonument (De ster)

- Herinneringsmonumenten in Haaksbergen, uitgegeven in april 2005 door de gemeente Haaksbergen, in samenwerking met de Historische Kring Haaksbergen.
- www.oorlogsmusea.nl. verwijst nu naar Tracesofwar

De Moeder van het Verzet

- Herinneringsmonumenten in Haaksbergen, uitgegeven in april 2005 door de gemeente Haaksbergen, in samenwerking met de Historische Kring Haaksbergen
- Sta een ogenblik stil... Monumentenboek 1940/1945 van Wim Ramaker en Ben van Bohemen. (Kampen, Uitgeversmaatschappij J.H. Kok Matrijs, 1980). ISBN 90 242 0185 3.
- www.oorlogsmusea.nl.

Gedenkplaat in de synagoge

- Joodse oorlogsmonumenten in de provincie Overijssel van H. Hamburger en J.C Regtien, met medewerking van Fr. van Echten (Bedum, Uitgeverij Profiel, 2002). ISBN 90 5294 294 8.

Joods monument - Betsie Frankenhuis

- Herinneringsmonumenten in Haaksbergen, uitgegeven in april 2005 door de gemeente Haaksbergen, in samenwerking met de Historische Kring Haaksbergen.
- Joodse oorlogsmonumenten in de provincie Overijssel van H. Hamburger en J.C Regtien, met medewerking van Fr. van Echten (Bedum, Uitgeverij Profiel, 2002). ISBN 90 5294 294 8.
- www.oorlogsmusea.nl.

Geallieerd erehof

- Herinneringsmonumenten in Haaksbergen, uitgegeven in april 2005 door de gemeente Haaksbergen, in samenwerking met de Historische Kring Haaksbergen.
- Oorlogsgravenstichting.
- Commonwealth War Graves Commission.
- www.oorlogsmusea.nl.
- Tekst: Fedor de Vries.
- Foto's: Alex Ossel (1, 2), Arjan Vrieze (3, 4, 5).

Nederlandse oorlogsgraven

- Herinneringsmonumenten in Haaksbergen, uitgegeven in april 2005 door de gemeente Haaksbergen, in samenwerking met de Historische Kring Haaksbergen.
- www.oorlogsmusea.nl.

D. Jordaen & Zonen's Textielfabrieken

Bronnen

- Herinneringsmonumenten in Haaksbergen, uitgegeven in april 2005 door de gemeente Haaksbergen, in samenwerking met de Historische Kring Haaksbergen.
- www.oorlogsmusea.nl.

Oorlogsmonument in Sint Isidorushoeve

- Herinneringsmonumenten in Haaksbergen, uitgegeven in april 2005 door de gemeente Haaksbergen, in samenwerking met de Historische Kring Haaksbergen;
- www.oorlogsmusea.nl.

Oorlogsmonument in Buurse

- Heemkundegroep Arfgoed Buurse
- Stichting Belangengemeenschap Buurse
- Info [Buurse oorlogsmonument](#)
- Info [Buurse herdenkt en staat stil](#)

Schijnvliegveld Witteveen

- Alstätter Familien-Blatt december 2011.
- Tavela Explosievenonderzoek 12-12-2019.
- Boek, van Grasmatt tot Fliegerhorst, C. Cornelissen.
- Herinneringen van Jan Berenbroek, Jan ter Heegde en Jan Temmink.

Herdenkingskruis De Broeierd

- De heer A.H. van Aartsen.
- Enschede 1940-1945 van T. Wiegman.
- Oorlogsmonumenten Route (naar aanleiding W.O. II) Hengelo van 3 april-5 mei 1995.

Monument op het landgoed "Clingendael" in Den Haag

- Wassenaar in de Tweede Wereldoorlog van F.R. Hazenberg, A.N.W. Kenens, W.P. van der Krogt, R. van Lit en C.N.J. Neisingh. (Wassenaar, Stichting Wassenaar '40-'45, 1995). ISBN 90-802362-1-7.
- www.natuurfilm.com/clingendael.
- Stichting Oud-Wassenaar.
- Wikipedia: Han Jordaen en Pim Boellaard.
- 4en5mei.nl/oorlogsmonumenten

Lida Kempkes

- Tekst en samenstelling J.B.A.M. ter Haar, Haaksbergen
- Bronnen
 - Peter Kempkes
 - Eric Ooink (HKH)
 - Archief familie Kempkes van de HKH (HKH 291.018)
 - Dorp in de mediene (Rieky Geritz-Koster en Lizelot Karseboom)
 - Het uur der bevrijding is thans ook voor U aangeboden (H.G.M. Schulten en Jacques Penris)
 - De grootste bankoverval aller tijden (Frank Krake)
 - Aold Hoksebarge (blz.5682 t/m 5691)

- Onder de vliegroue (H.J. Brummelman)
- De Illegalen (Coen Hilberink)
- https://www.maxvandaag.nl/programmas/tv/sporen-van-oorlog/gewapend-verzet/POW_05528463/
- wo2forum.nl: voedselbonnen
- Foto's:
 - Peter Kempkes
 - docu-map bij Dorp in de mediene (H. Mensink)
 - Archief familie Kempkes HKH 291.018
 - J.B.A.M. ter Haar

Colofon

Uitgave

Historische Kring Haaksbergen

Redactie

Jan ter Haar
Annemarie van Os
John Perik
Jan Pot

Folder

Realisatie: Historische Kring Haaksbergen
Fotoarchief: Historische Kring Haaksbergen, gemeente Haaksbergen, oorlogsmusea.nl, Reddit Inc.
Kaart: OpenStreetMap
Opmaak/ontwerp/beeldbewerking: Gerard de Lange advertising, Haaksbergen

Bronnen

Zie informatie bij [Bronnen](#).

Reageren

Wilt u reageren op de informatie op onze website op in deze PDF dan ontvangen uw reactie graag per mail secretariaat@historischekringhaaksbergen.nl.

Adresgegevens

Historische Kring Haaksbergen
Markt 3
7481 HS Haaksbergen
053 574 2374
info@historischekringhaaksbergen.nl
www.historischekringhaaksbergen.nl